

BJEKTIV

Julius Folkmann

90 år Kodak Retina

Schätzig, MacPherson og Dansk Vestindien

Richard Hüttig & Sohn

Et fotografdynasti i Viborg

Casca II

171

April 2024

Dansk Fotohistorisk Selskab

Handwritten text:
Kaufmanns-Verlag
Haus Peter Folkmann & Frau Cecile Rintins Hosen:
Loris Julius Folkmann
ist besessen: Romm 2te 1er - Linder alle D
/1899/

Indhold

- 4 Mødekalender
- 5 Julius Folkmann
Daniel Bødker Sørensen
- 13 90 år Kodak Retina
Klaus-Eckard Riess
- 17 Schätzig, MacPherson og Dansk Vestindien
Ann Vibeke Knudsen
- 21 Richard Hüttig & Sohn
Klaus-Eckard Riess
- 26 Et fotografdynasti i Viborg
Ann Vibeke Knudsen
- 34 Casca II
Klaus-Eckard Riess
- 38 Medlemsorientering
Klaus-Eckard Riess
- 45 Billedgruppen
Jan Rasmussen / Ann Vibeke Knudsen
- 50 Bog- & Udstillingsomtale
Ann Vibeke Knudsen / Klaus-Eckard Riess

Forsiden

*Julius Folkmann var selv passioneret pictorialist. Stilarten, som i sit udtryk balancerede mellem fotografi og maleri, var som skabt til ham.
Skuespillerinden Asta Nielsen står her model til Folkmanns værk.
(Foto tilhører Det Kongelige Bibliotek).*

Mødekalender - 2024

Første halvår 2024

Medlemsmøder:

21.03.2024. Salen – Kenneth Olsen om objektivernes dybdeskarphed og bukeh.

04.05.2024. Salen – Generalforsamling. Starter kl. 12:00.

Billedgruppen:

25.04.2024. Jernbanefotografer bag jerntæppet. Jan Niemann og Per M. Jensen fortæller om at fotografere jernbaner i DDR og Polen i 1970'erne og 80'erne. På gammeldags lysbilledapparat.

Andet halvår 2024

Medlemsmøder:

19.09.2024. Salen – Hammershøj og fotografiet. Klaus-Eckard Riess.

05.10.2024. **Middelfart – Opløsende generalforsamling.**

17.10.2024. Salen – Pressefotografer og deres værktøj. Klaus-Eckard Riess.

21.11.2024. Salen – foredrag.

07.12.2024. Salen – afsluttende møde.

Billedgruppen:

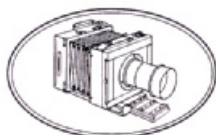
26.09.2024. Mette Kia Krabbe Meyer fortæller om sin bog "Danmarks første foto 1840".

24.10.2024. Ole Hesager fortæller om sin fotosamling.

28.11.2024. Lennart Weber fortæller om 50-års jubilæumsbogen.

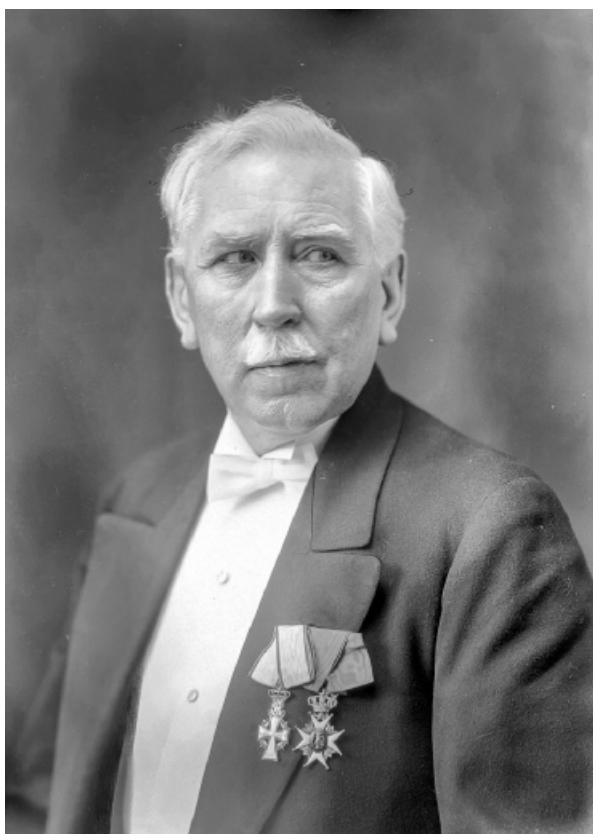
Side 2

Collage om Julius Folkmann af Daniel Bødker Sørensen.

Julius Folkmann

Med kameraet som pensel

Efter røgen endelig havde lagt sig over ruinerne ved Dybbøl, og mens julefreden, på trods af krigens rædsler, havde indfundet sig i mange danske hjem, fødtes d. 24. december 1864 en af Danmarks dygtigste fotografer, Julius Folkmann, i Rønne på Bornholm. På samme ø, samme skæbnesvangre år, blev en anden kendt fotograf også født, nemlig Valdemar Myhre. Mens Myhre forblev på klippeøen og praktiserede faget som fotograf, drog Julius Folkmann som ung mand mod mulighederne i København.

Folkmann blev oprindelig uddannet kunstmaler og malede blandt andet landskabsbilleder i naturalistisk stil.

I denne periode udlærtes han også som fotograf, og dette blev hurtigt hans levebrød.

I 1888 etablerede Folkmann sit første atelier i midten af København. Her har han uden tvivl mest beskæftiget sig med portrætter, som var den primære indtægtskilde for de mange fotografer, der lå side om side dengang.

Luftforandring

Som fotograf i datidens København gjaldt det ofte om at være centralt placeret. Således må Peter Elfelt også have tænkt, da han kom til byen, blot to år efter Folkmann. Elfelt slog dørene op for sit atelier med udsigt over Kultorget i 1890 og fik hurtigt succes. Om det var konkurrencen fra Elfelt, som fik Folkmann til at rive teltpælene op, allerede seks år efter at være startet i hovedstaden, vides ikke. Men faktum er, at Folkmann i 1894 flyttede til Fyn, og i 1895 var han at finde i hjertet af Odense, i Vestergade nr. 12.

Den fynske natur må have gjort godt for Folkmann. Han kunne nu endelig forene baggrunden som kunstmaler med sin levevej og påbegyndte en lang række såkaldte genrefotografier.

Genrefotografiet var et iscenesat fotografi, som tog udgangspunkt i scener fra det levede liv, ofte blandt almuens folk. Folkmann benyttede sig både af det realistiske, det poetiske og eventyrlige, samt det mere tvetydige, hvor beskueren selv skulle læse betydninger ind.

Af Daniel Bødker Sørensen

Levende billeder

Folkmann må have befundet sig vel i det fynske, for han forblev på "øen" de næste 16 år frem.

I 1910 flyttede han tilbage til København, og her kunne dagbladene meddele, at "*fotograf Jul. Folkmann (red: har) åbnet et stort atelier for kunstnerisk fotografering.*" Det var altså med klare kunstneriske ambitioner, at Folkmann startede op i København nu for anden gang. Denne ambition var usædvanlig for datidens fotografer, der mest skulle have øje for en indbringende forretning, som kun sjældent tilfød kunst.

I 1911 indledte den, allerede nu, anerkendte fotograf en ny, omend kort, karriere som filmfotograf hos det nyetablerede filmsselskab Det Skandinavisk-Russiske Handelshus.

Her producerede man en række film, som skulle tage kampen op med det altdominerende Nordisk Films Kompagni. Skønt selskabet ikke fik nogen særlig betydning i dansk film, var det alligevel stedet, hvor nogle af filmhistoriens senere store personligheder startede.

Mens Folkmann drejede håndtaget på flere af de film, der blev indspillet, sad Carl Th. Dreyer og skrev inde på manuskriptgangen. Dreyer skulle mange år efter instruere en af verdens bedste film, det banebrydende mesterværk "Jeanne d'Arc" (1928). På samme manuskriptgang sad også Stellan Rye og hamrede i tasterne. Rye skrev bl.a. manuskript til filmen "Det blaa Blod" (som Folkmann fotograferede i 1912), men rejste året efter til Tyskland, hvor han instruerede gyseren "Studenten fra Prag" (1913), der stadig nævnes som et hovedværk i tysk stumfilm.

Når Folkmanns genrebilleder skulle optages tog han bare 1-2 plader af hvert motiv. Præcis som kunstmaleren, der bruger ét lærred. (Folkmanns samling).

Flagskib på grund

I 1913 ville filmselskabet tydeligt markere sig overfor omverdenen og 'Det Skandinaviske-Russiske Handelshus' skiftede navn til 'Filmfabriken Danmark'.

Samme år søsatte de deres flagskib, den stort anlagte film "De dødes ø". En film med store kunstneriske visioner og man hyrede Julius Folkmann til at stå ved kameraet.

Under indspilningerne kunne Folkmann gøre brug af sit kunstnersind, da filmens visuelle udtryk blev hentet i den schweiziske maler Arnold Böcklins malerier, heriblandt værket "Die Toteninsel" (1883). Og til Folkmanns formodentlige glæde, blev mange af filmens scener optaget på fødeøen Bornholm, blandt andet omkring Hammershus.

Skønt alle sejl var sat ind, endte "De dødes ø" ikke nær så succesfuld som ventet, og den forblev Folkmanns sidste arbejde som filmfotograf. Der findes kun et kort klip fra den færdige film. Her ses hovedpersonen, i teatraliske bevægelser, stavre rundt på Bornholms usikre klipper. Man efterlades nysgerrig, men ikke ligefrem klogere på filmens kvaliteter i sin helhed. Spørgsmålet er, om den komplette film en dag dukker op, enten i et filmarkiv, eller på et snavset loft et sted.

Et par bemærkninger

Sideløbende med filmarbejdet forblev Folkmann tro mod det erhverv, som altid optog ham mest, nemlig det kunstneriske fotografi. I 1912 udstillede han en række udvalgte portrætter og genrebilleder i København. I et udklip, klistret ind i Folkmanns egen scrapbog, kan man læse, at pressen havde flest roser til hans portræt-

Side 8

Munter stemning blandt filmholdet under optagelserne til "De dødes ø". Med sin sommerhat på skrå og gæve ansigtsudtryk, var Folkmann aldrig en som forsvandt i mængden. (Ca.1913/fotos tilhører Bornholms Ø-arkiv).

Det ses tydeligt, at Folkmann havde baggrund som kunstmaler. Disse portrætter kunne lige såvel være malet med pensel. (Årstal ukendt/fotos tilhører Det Kongelige Bibliotek).

ter, hvorimod “Vi er mindre henrykte for hans såkaldte “Genrebilleder”. Det nytter nu ikke: man kan ikke gaa kunsten i næringen og “komponere” “malerier” med opstillede figurer... Hr. Folkmann burde holde sig til sine portrætter...” Senere samme år tager Folkmann til genmæle i tidsskriftet “Amatørfotografen”, hvor han under overskriften “Et par bemærkninger” sætter ord på sine tanker omkring det kunstneriske fotografi “... der er måske ikke noget mere gavnligt for den kunstneriske Fotograf, end et indgaaende og flittigt studium af malernes Mestres.” Folkmann var ofte stridslysten og i samme artikel prikker han senere til både kollegaer og menig mand “Jeg mener og fastholder, at Fotografien, naar den udøves med fornøden Dygtighed, er Kunsthåndværk, og at den udøvet som saadant er sin Pris værd; og denne Mening deles jo dog ogsaa efterhaanden af flere og flere til Gavn og Glæde for det smukke Fag, der saa længe er traadt ned af Folk, som savner enhver Berettigelse til at kalde sig Portrætfotografer - fordi deres Stræben er en Spekulation i Publikums slette Egenskaber: Mangel paa Smag og Løben efter det >>billige<<”.

Fotografi på skemaet

Folkmann helliger sig nu mere og mere sit atelier i København. Kaster man et blik på størrelsen og indretningen af Folkmanns private bolig, ser det ud til, at hans forretning går strygende. Han opnår tillige stor anerkendelse for sine fotografier og modtager adskillige udmærkelser og medaljer i både ind- og udland. Den store respekt omkring ham medvirker til, at han i 1921 bliver formand for Dansk Fotografisk Forening. Allerede fem år før denne udnævnelse, grundlagde Folkmann foreningens egen fagskole. Skolens formål var at give en regulær uddannelse til vordende fotografer. Folkmann var tydeligvis stolt af at kunne lære fra sig, og han udgav bl.a. en lærebog i fotografi, som der blev undervist fra igennem mange år. Han noterede sig ligeledes, at skolen havde en afgørende effekt på kvaliteten af det fotografiske arbejde. I en senere avisartikel udtaler han sig, i vanlige kritiske vendinger, om tiden, hvor han selv startede som fotograf “Det var i de Tider, da et Menneske, naar han ikke due- de til andet, altid kunde blive Fotograf... Fotografi er ikke Husflid længer, og det kan vi takke Fagskolen for...”

“... nu kan det være nok”

Alt lader til at gå godt for Folkmann, men alligevel rammer han i 1933 ind i en krise.

Her er ganske vist tale om en faglig krise, men Folkmann tager det nær, da det såkaldte “maskinfotografi” vinder frem omkring år 1932. Maskinfotografiet var en ikke-officiel betegnelse for rullefilmfotografi. På den tid var det blevet mere og mere udbredt at benytte rullefilm, bl.a. var Leica kommet med deres småbilledkamera, som skulle forblive standard i lang tid frem. Småbilledkameraer havde ellers været fremme i mange år, også i Danmark, hvor den fremsynede snedker, Nellerødmanden, producerede et sådant kamera omkring år 1918. Men i starten af 1930'erne blev den type kameraer i højere grad “allemandseje”, og Folkmann kunne, med skræk i øjnene, se til, mens hans elskede fag nu atter var muligt at tilegne sig som “husflid”.

Et lille udvalg af de mange medaljer som Folkmann modtog gennem årene. (Foto: Daniel Bødker Sørensen, 2023).

Med tanke på, at flere og flere blot kunne knipse en rulle film med op til 48 billeder, og håbe på det bedste, valgte Folkmann i 1933 at lukke sit atelier. I protest udtalte han: “... nu kan det være nok. Jeg sætter mig hen og venter.” Folkmann ventede præcist et år, og kunne i 1934 fejre sin 70 års fødselsdag, ved at erklære, at maskinfotografiets tid var forbi. Han kunne atter tænde lys i atelierets lokaler, som siden 1928 havde ligget på Vesterbrogade nr. 63. Om det var rastløshed, som førte til denne erklæring allerede efter et år, er uvist, men ret beset var “maskinfotografiets” æra først lige begyndt.

Langt fra og tæt på

Trods omvæltninger og usikkerhed i branchen var Folkmann godt sikret. Han boede i en stor flot villa et stenkast fra Søllerød sø, og hans velstand var tydelig. I 1936 blev han gift med den væsentligt yngre Anna Anderberg. Parret fik, efter alt at dømme, ingen børn, men ved at bladere i Folkmanns private fotoalbum ses det, at de begge var passionerede dyreelskere og særligt hunde fylder meget.

I 1948 døde Julius Folkmann i en alder af 83 år. Han blev begravet på Søllerød kirkegård og fik derved kig udover Søllerød sø, hen til sit gamle hus, på den anden side af søen.

*Fjer i hatten fik Folkmann mange af.
Her er der dog tale om en hel fugl!
(Privatfoto, Folkmanns samling).*

Anna og Julius Folkmann foran deres villa i Holte. (Privatfoto, Folkmanns samling).

Folkmann er i dag, ganske som de andre af datidens fotografer (med undtagelse af Peter Elfelt), gået mere eller mindre i glemmebogen. Alverdens udmærkelser, lærebøger og tusinde glasplader, havde nok mest betydning i deres samtid. Og så alligevel ikke. For nogle år siden udkom det gennemførte pragtværk "Pictorialisterne" skrevet af Tove Thage. Bogen beskriver den spændende kunstfotografiske-stilart "Pictorialismen", som praktiseredes både i Danmark og mange andre steder i verden. Bogens forside prydes af ét enkelt billede, nemlig et stemningsfuldt portræt af skuespillerinden Asta Nielsen, optaget af Julius Folkmann omkring år 1910. For mit eget vedkommende var Folkmann heller ikke så ukendt, som først antaget.

Igennem 65 år boede mine bedsteforældre på selvsamme vej som Folkmann, nemlig på Øverødvej i Holte. Hver onsdag, når jeg var på besøg, passerede jeg, ganske uvidende, Folkmanns hus. Og i mine bedsteforældres hjem, i

Tak til:

Ann Vibeke Knudsen.

Tove Thage.

Tine Therese Bødker Sørensen.

Nynne Cathrine Knudsen.

Litteratur:

Pictorialisterne (Tove Thage, 2020).

Arven efter Elfelt (Lennart Weber, 2016).

Dansk Stumfilm (Marg. Engberg, 1977).

Fra privaten, sandsynligvis i Odense. (Årstal ukendt/Folkmanns samling).

spisestuen, hang i mange år en kopi af et af hans pictorialistiske billeder. For et par år siden købte jeg et mahognikamera, der ifølge signaturen har tilhørt *Jul Folkmann København*. Et kamera som jeg selv, den dag idag, optager billeder med engang imellem. Så langt fra, og dog alligevel så tæt på, er Julius Folkmann, og hvem ved, måske også andre af datidens dygtige fotografer.

Objektiv nr. 66, 112.

Amatørfotografen (1912).

Folkmanns egen samling (Det Kongelige Bibliotek).

Berlingske Aften (d. 5/12-1933).

Politiken (d. 23/12-1934).

Dansk Fotografisk Tidsskrift (1934).

90 år Kodak Retina

Forhistorie

Hele historien begynder med den opfindsomme og initiativrige Dr. August Nagel, der i 1908 sammen med sin ven Carl Drexler grundlægger firmaet ”Drexler & Nagel, photographische Apparate und Bedarfsartikel” i Stuttgart. Allerede året efter skifter virksomheden navn til ”Contessa-Camerawerke GMBH Stuttgart”. I 1919 erhverver man Nettel-Kamerawerk i Sontheim, hvorved firmaet bliver til *Contessa-Nettel AG*, der i 1926 deltager sammen med Heinrich Ernemann, C.P.Goerz og Ica i den store fusion til ”Zeiss Ikon AG” med sæde i Dresden. Her kommer Dr. August Nagel med i bestyrelsen og får en stilling som fabrikationsdirektør.

Det bliver han hurtig træt af. Han trænger til selvstændighed, har igen lyst til at stå på egne ben og tager 1928 tilbage til Stuttgart, hvor han i bydelen Wangen nede ved Neckar-floden grundlægger sit eget firma ”Dr. August Nagel - Fabrik für Feinmechanik”. Nagel Pupille til billedformat 3 x 4 cm og rullefilmskamera Vollenda i format 6 x 9 cm, begge fra 1931, bliver kendte og populære kameraer. August Nagel indså, at folk nok ønskede sig pæne og solide kameraer, men havde dårlig råd til dem. Han koncentrerede sig derfor i sit kamera-program bevidst om høj kvalitet til en opnåelig pris.

Kodak er på vej

Allerede i 1920-erne besluttede George Eastman at Kodak koncernen også burde være repræsenteret med en produktionsvirksomhed i et så vigtigt land som

Fabriksbygning 1932.

Fabriksbygning 1940.

Tyskland. Den bedste vej dertil måtte være erhvervelsen af en allerede eksisterende kamerafabrik. Det var selvfølgelig en forudsætning, at virksomheden havde en dygtig ledelse, gode medarbejdere og et interessant kameraprogram. Dr. Nagels kamerafabrik så ud til at opfylde betingelserne, og han selv var heller ikke afvisende og kunne se mulighederne i et fremtidigt samarbejde. Efter relativt korte forhandlinger blev ”Kodak AG Dr. Nagel-Werk Stuttgart” i december 1931 en del af den verdensomspændende amerikanske fotokoncern. Dr. Nagel blev bestyrelsesformand, han beholdt ledelsen af fabrikken i sine hænder og fik mulighed for videre udbygning. Man bragte en del nye kameramodeller på markedet, bl.a. det lille Vollenda 52 i format 4,5 x 6 cm og Duo 620 i samme format.

Af Klaus-Eckard Riess

Retina I 1934.
© Leif Johansen.

Kodak Retina

I 1925 skabte Firma Leitz i Wetzlar sensation ved at lancere det af Ernst Barnack konstruerede lille Leica kamera, som er beregnet til billeder i format 24 x 36 mm på kinofilm. I begyndelsen af marts 1932 fulgte Zeiss Ikon AG efter med sit Contax I. Begge disse kameratyper var meget kostbare og derfor ikke noget for menigmand.

Dette fik Dr. August Nagel og hans medarbejdere hos Kodak til at konstruere et mere beskedent kamera i småbillede format, men beregnet for en betydelig større kundekreds. Man lagde vægt på høj kvalitet og præcision.

I juli 1934 blev kameraet Retina I så præsenteret for offentligheden til en sensationel pris på 75 mark. Tidsskriftet "Die Photographische Industrie" betegnede Retina som Kodaks nye folkekamera, og i en amerikansk beretning hed det, at Retina kameraet har lige så stor betydning for udviklingen af 35 mm fotografiet som Leica.

Retina I var udstyret med et Schneider Xenar 3,5/50mm objektiv i en Compur lukker med tider fra 1 til 1/300 sekund. Et system af solide stivere sikrede frontpladens position og derved altid objektivets korrekte afstand til filmpladet. For os lyder det som en selvfølge, men man må huske på, at Retina I var det første 35mm kamera af sin art.

Det var ikke alene et godt folkekamera, men også inspiration for andre mærker og dermed starten på 24x36 filmens sejrsgang blandt amatører. Konkurrenterne var ikke længe om at reagere. Tænk på Welta Weltini fra 1936, Certo Dollina II ligeledes fra 1936 og Balda Super Baldini fra 1937.

Retina II 1936.

Retina I havde samme position og inspiration som Rolleiflex havde på 6x6 formatet.

I 1936 kom et Retina II på markedet, der var udstyret med afstandsmåler, filmtransport-spærring m.m.

Lige før krigens udbrud i 1939 nåede Kodak at præsentere det for ungdommen beregnede enklere og billigere småbilledkamera Retinette til en pris på kun 35 Mark.

Anden verdenskrig satte efterhånden en stop-

per for kameraproduktionen, for nu skulle der produceres våben som i hele den tyske industri. Natten fra den 2. til den 3. marts 1944 blev Kodak fabrikken i Stuttgart-Wangen voldsomt skadet af bomber. Dette kom Dr. August Nagel ikke til at opleve. Efter et virksomt liv døde han pludselig den 30. oktober 1943.

Allerede sidst i 1945 rejste sig en ny og flere årtier varende Kodak Retina æra af asken.

Retinette 1939.

Litteratur
Helmut Nagel
Zauber der Kamera
Hartmut Thiele
Legenden und Geschichten zur Kodak Retina.

Leif Johansen
<https://www.kamerasamling.dk/blog/category/retina-familien/>

Schätzig, MacPherson og Dansk Vestindien

Det bliver efterhånden mere og mere sjældent at finde private daguerreotypier. Og endnu mere sjældent et daguerreotypi, hvor man både har historie på daguerreotypisten, "*Schätzig fecit August 1848*", og på personen, der er blevet afbildet.

Gustaf Adolph Schätzig var født o. 1815 i Tyskland. Han havde fået en kunstuddannelse i Berlin i 1833 og kaldte sig portrætmaler. Han lærte at daguerreotypere i Berlin, således som han skrev i en avisannonce i 1845. Han arbejdede som daguerreotypist i Danmark fra 1845, men døde under den store koleraepidemi i København 18. august 1853. Han må have været dygtig, for en af de bedste, danske daguerreotypister, F. Petersen, København, der har taget en suveræn daguerreotypi af H.C. Andersen, oplevede at se, hvordan daguerreotypien blev praktiseret hos Schätzig.

Vi ved sjældent meget om de ældste fotografer, men her er lidt om, hvad Schätzig efterlod sig, fordi en possementmagerlærling (der fremstillede kvaster, frynser og andet pynt) havde været langfingret, men åbenbart var blevet taget på fersk gerning i februar 1854: "*Paa et Loft i Stedet Nr. 6 paa Kongens Nytorv har Arrestanten, ved at stikke Haanden gennem Tremmerne paa et der anbragt Stakit, borttaget endel, af-døde Daguerreotypist Schätzig tilhørende, Gjenstande, hvoriblandt omtrent 90 Kobberplader til Daguerreotyp-Portraiter og ca. 50 dito med Portraiter*".

Schätzig havde en bror, Carl Schätzig, der egentlig var købmand i Berlin, men

Af Ann Vibeke Knudsen

han overtog forretningen i København i 1854. Han etablerede sig i Blancogade (Fredericiagade), men var samtidig rejsende daguerreotypist og optræder i mange annoncer forskellige steder i Danmark. I 1859, hvor kolloidum havde udkonkurreret daguerreotypierne, slog han sig (igen) ned i Berlin.

James MacPherson, hed den unge mand (side 18) på daguerreotypiet. Han endte sit unge liv, da han sejlede gennem den Engelske Kanal. Bag på billedet kan man læse:

"James Henry MacPherson, født d. 22. Marts 1825, død d. 31. Maj 1852, (2. Pintsedag) paa Reisen hertil fra St. Croix i den engelske Canal ombord i Skibet "Alert" og begravedes her d. 12. Juni 1852. Blev 27 1/6 Aar gammel. Kom som 10 Aars Dreng hertil fra Vestindien i Juli Maaned 1835. Var til Orlogs i 1848 fra August til 6. Octbr. Skrevet af hans søster Flora Campbell Mc. Pherson".

James MacPherson var altså, ifølge sin søster, kommet til Danmark i 1835 og i 1840, fortæller en folketælling, var han discipel på Borgerdydskolen på Christianshavn, som også var kostskole. Han blev konfirmeret i april 1842 (hvor begge hans forældre angives at være døde), og kom derefter ud at sejle. En kilde fortæller, at han som blot 17årig i 1842 var oppasser på skibet Triton, der skulle til St. Croix i Vestindien. Ifølge søsteren var han også "til Orlogs nogle få måneder i 1848", det var samme år, som han blev daguerreotyperet, og han optræder da også i en marineuniform, idet man kan se, at knapperne har anker med krone over, som kun den Kongelige Marine måtte bruge, og snittet på "kjolen", som frakken kaldtes, og kasketten bekræfter, at han var i marinen. Men hvilket skib MacPherson var med, vides ikke. Han kan have været månedsløjtnant i starten af den første Slesvigske Krig i Danmark, 1848-1850. Samme år, i august, fik han taget det fornemme portræt hos daguerreotypist Schätzig.

Som søsteren berettede, døde broren i den Engelske Kanal og blev fragtet hjem med skibet "Alert". Berlingske Tidende kunne i sin skibsliste meddele, at Alert var ankommet fra St. Croix til København 10. juni 1852, skipperen hed Kromann og lasten bestod af "Sukker, Rom og 17 levende Skildpadder". To dage senere blev han bisat fra Kongelige Frederiks Hospitalskirke og begravet på Assistens Kirkegård.

*Daguerreotypien (for- og bagside) af den unge søløjtnant MacPherson i marineuniform er taget af A. Schätzig i august 1848.
Den tilhører marinehistoriker Poul Faarvang.*

At det har behaget Gud at bortkalde min
inderlige elskede Broder **James Henry
Mc Pherson** 26 Aar gammel, paa Hjemrei-
sen fra St. Croix, bekjendtgjøres herved af hans
dybtsörgende Søster

Flora Campbell M. Pherson.

James Henry Mac-
pherson

født d. 22 Marts 1825.

død d. 31 Mai 1852

(2^d Pinsedag) paa Ruisen
hertil fra St. Croix i San
Augustin Canal ombord i
Skibet "Alert," og begravet
her d. 12 Juni 1852. —

Blav 27 $\frac{1}{6}$ Aar gammel.

Kom fra 10 Aars Orning her
til fra Vestindien i Juli
Maaned 1835. Var til Or,

logs i 1848 fra August til Octbr.

Schätzig fecit. August. 1848.

Schätzig

James MacPhersons skifte blev behandlet i København 1852-1853. Det var noget omstændeligt, for James havde en enke på St. Croix, Sophie Burford, men ingen børn. Hans efterladenskaber kunne ikke dække kreditorernes krav, så der blev intet til enken - eller til søsteren for den sags skyld. Måske lige bortset fra daguerreotypien, der dog ikke blev opregnet under skiftebehandlingen.

Den første registrering af afdødes efterladenskaber skete i København hos grosserer Robert Kerr, der ejede briggen Osmund, som MacPherson havde været skibskaptajn på. En lille måned senere mødtes skifteretten atter i Nyhavn, idet Osmund var nået frem til København. Det skal nok forstås sådan, at MacPherson døde ombord på Osmund, men da den havde last til London og andre havne, blev liget af kaptajnen ført til København af Alert, der skulle til Danmark med det samme.

Den lille pige er Louise med sin barnepige Charlotte Hodges.

Familien MacPherson var kendt i Dansk Vestindien. Der er bevaret flere daguerreotypier fra samme familie, og specielt en af dem regnes for en af klenodierne i samlingen af tidlige billeder fra de gamle kolonier. De tilhører alle det Kongelige Bibliotek.

Daguerreotypien forestiller Louise MacPherson Bauditz f. 1841, med sin barnepige Charlotte Hodges, f. 1798, begge født på St. Croix. Daguerreotypien er dateret 1847, fotografen er ukendt, men billedet må være taget i Danmark.

Pigens mor var Louise MacPherson, f. 1817, som i 1834 blev gift med Frederik Christopher Bauditz. Hun var søster til James MacPherson.

Louise MacPherson døde i København 1845. Året før var familien kommet til Danmark, og en folketælling beretter, at de boede til leje hos Cecilie Møsting i Amaliegade. Familien bestod foruden ægteparret af deres tre børn, to sønner og pigen på daguerreotypien, Louise MacPherson. Med sig havde de deres barnepige fra St. Croix, Charlotte Hodges, som da var 46 år. Der er flere daguerreotypier fra denne familie på Kongelige Bibliotek. Men den fine daguerreotypi, der også vises her af familiens to drenge og den lille pige Louise, er også dateret på bagsiden: "taget 10. januar 1849 af Schätzig".

Søsteren Flora McPherson, der skrev bag på sin brors daguerreotypi, optræder i flere danske folketællinger i hvert fald fra 1845. I 1860, hvor hun var 37 år gammel, boede hun på Gammel Kongevej 8 sammen med den femogtyve år ældre Louise Phipps, som var hendes brors gudmor. Begge var født på St. Croix, og de levede af deres formue. Flora MacPherson døde 84 år gammel i København 1906.

De tre søskende er nevøer og niece til James MacPherson. Det er Ferdinand, Waldemar og Louise (se ovenfor), taget 10. januar 1849 af Schätzig. Begge tilhører Kongelige Bibliotek.

Richard Hüttig & Sohn, Dresden

I 1862 grundlagde den i Schlesien fødte snedkermester Richard Hüttig i Berlin et værksted til fremstilling af kameraer. Til at starte med efterbyggede han kameraer af engelsk og fransk oprindelse, for efterhånden at gå over til egne konstruktioner. Hans virksomhed blev det første firma af forgængerne til det store Zeiss Ikon AG i Dresden. Derfor anså man 1862 som grundlæggelsesår, da man ønskede at fejre koncernens 75-års jubilæum i 1937.

Det gode omdømme, som Dresdens fotokemiske industri allerede havde, fik Richard Hüttig til at forlade Berlin og åbne et kamerasnedkeri på Chemnitzer Strasse i Dresden. Efter et par flytninger landede firmaet i 1897 på Schandauer Strasse 76 i Dresden-Striesen. Denne adresse blev senere til hovedsædet for Dresdens største fotokoncern. I slutningen af 1800-tallet var Hüttig blevet til Europas største kamerafabrik med ca. 800 ansatte. Virksomheden byggede tilmed fem ejendomme med boliger til sine folk.

I 1895 begyndte man at udvikle et spejlreflekskamera, og 1896 præsenterede Hüttig med "Zeus-Spiegel-Camera" Dresdens første etøjede spejlreflekskamera. Kameraet har et plademagasin med 12 plader i format 9x12 cm. Kameraerne blev hele tiden forbedret. De fik bl.a. bælgudtræk på fronten og spaltelukker med forskellige belysningstider. Topmodellen har nok været Künstlerkamera fra 1905, som blev leveret i 8 forskellige formatstørrelser fra 6x9 til 13x18 cm. Kameraet var forsynet med en snedig anordning, der ved hjælp af to

store tandkranse bevirkede at matskiverammen blev flyttet automatisk med i korrekt position, når man drejede kassetterammen fra tværformat til højformat.

Hüttig logo 1908.

Fabrikken i Dresden-Striesen.

Af Klaus-Eckard Riess

Sønnen Carl Hüttig havde den overordnede ledelse af virksomheden. 1904 blev han grebet i finansielle ulovligheder, hvilket indbragte ham en fængselsdom. Seniorchef Richard Hüttig frikendtes derimod. Guido Mengel, den senere leder af Ica AG, blev direktør.

Tyngdepunktet på kameraproduktionen lå på fremstillingen af rullefilms- og pladekameraer i en utrolig mangfoldighed. Der blev tilbudt ca. 90 grundtyper af kameraer, men i mere end 400 forskellige varianter. Her skal blot nævnes de boksagtige typer Merkur, Monopol, Carmen og Trilby, de mange pladekameraer af navnet Ideal og rullefilmskameraerne med benævnelsen Lloyd. Hertil kommer en hel række stereo-kameraer af både træ og metal.

Tilmed fandtes et utal af forskelligt tilbehør. Resultatet blev en stor uoverskuelighed, nedgang i omsætningen og underskud i regnskabet. Det var nøjagtigt den samme negative udvikling, som hos konkurrenten Emil Wünsche i Reick.

Firmaernes væsentligste leverandør af objektiver blev betænkelig. Det var Carl Zeiss i Jena, som i 1909 ryddede op og skabte Ica AG (Intenationale Camera Aktiengesellschaft).

Se også Objektiv nr. 126 side 16.

Ica AG blev i 1926 til Zeiss Ikon AG ved den næste af Carl Zeiss Jena ledede fusion, og til allersidst under helt andre forhold til VEB Pentacon i Dresden.

Litteratur

Herbert Blumtritt

Geschichte der Dresdner Fotoindustrie.

Richard Hummel

Spiegelreflexkameras aus Dresden.

Zeus-Stereo-Detective-Camera, ca. 1895.

Excelsior-Detective-Camera.

Endnu et såkaldt Detective-Camera.

Fabrik photographischer Apparate
auf Aktien
vorm. **R. Hüttig & Sohn, Dresden.**

Grösste Fabrik Deutschlands
aller Arten Amateur Cameras
Preislisten auf Wunsch direct gratis und franco.
— Probebilder. —

Filiale **Berlin S., Ritterstr. 31.**
Filiale für Oestreich-Ungarn
Wien I
Wipplingerstrasse 26.

Unsere Fabrikate sind durch sämtliche Handlungen zu beziehen.

*Reklame 1898.
Lloyd kamera.*

Et Stereo Lloyd.

Hüttig Stereo Record.

Richard Hüttig

Monopol Camera.

Künstler-Kamera 9x12 cm.
Foto Coeln Cameras Wien.

HÜTTIGS
Zweiverschluß-Camera „HELIOS“

Universal-Apparat f. Hand- und Stativgebrauch

Mit Schlitz- und Zentral-Verschluß
Dreifacher Auszug
Quadratische Konstruktion
Umstellrahmen

Ausführl. Preisliste No. 80.
kostenlos

Fabrik photographischer Apparate auf Aktien
vormals R. HÜTTIG & SOHN
DRESDEN

Größtes deutsches Camerawerk 800 Arbeiter

Die neue
Künstler - Kamera

Den bisher für die Formate 9×12 und 13×18 cm gefertigten Modellen unserer Spiegelreflex-Kamera wurde unter anderen neu :: :: hinzugefügt :: ::

das Modell für 9×9 cm und 6×9 6/8×9 cm Platten.

Geschlossen nur 13×13 cm messend, bei einem Gewichte von ca. 1000 g, ist diese Kamera ausserordentlich handlich, leicht transportabel und bei keiner Gelegenheit hinderlich, ohne die grossen anerkannten Vortheile unseres Spiegel-Reflex-Mechanismus einzubüssen.

Langer Zeitraus (von 135 bis zu 210 mm Brennweite), hohe, durch Fingerdruck selbstauspringende Einstellschutzkappe, klarer, oben gesülbter Spiegel, der stets nach der Aufnahme von selbst in die schräge Lage zurückgeht, einfacher, im Moment einstellender Schlitzverschluss von enormer Steigerungsfähigkeit, rapideste, erschütterungsfreie Verschlussauslösung usw. usw., machen die Kamera zu einem erstklassigen photographischen Instrumente.

Das Modell 9×9 cm erspart die Anbringung des Drehrahmens, ist daher einfacher und billiger und gibt im Formate 9×9 beliebige Ausschnitte, sowie Laternbildgrösse.

Das Modell 6×9 (6 1/2×9) cm hat den patentierten Umstellrahmen für gleichzeitiges Verstellen von Kassette und Mattscheibe.

Wer ohne grosse Belastung eine für aktuelle Aufnahmen geeignete, aufs einfachste zu bedienende Spiegelreflex-Kamera :: :: :: wünscht, wird einzig befriedigt durch :: :: ::

Hüttig's Künstler-Kamera 9×9 oder 6×9 6/8×9 cm.

Katalog Nr. 253 unsonst.

Hüttig A.-G., Dresden 21.

Filiale: Wien, IX/1, Berggasse 4.

Auszug aus unserer Lillie 202.

Rollfilm-Klappkamera „Lloyd“
Neues, bedeutend verbessertes Modell.

Für Filmplatten oder Flachfilms 8:10 5 cm und Platten

<p>Ausstattung: 9:12 cm.</p> <p>Baug von Stahlgerüsteten Übersichtssehensboden Vorbelagen Belichtete Sitz gelappter Automatenvertrieb für Monat, kurze und lange Zeit- nahmen Fing- und pneumatische Bedienung</p>	<p>Ausstattung:</p> <p>Reibstufen für Hoch und Quer Objektiv horizontal und vertikal verstellbar Einstellung mittels Skala auf alle Ein- stellungen Skalenniveau für Hoch und Quer Sensibilität mit Zählern zum Halbieren an den Werkstätten.</p>
---	--

Mit vollständig glatter Rückwand.

Durchmesser	Schicht	Preis
8:10 5 cm	5/8 17	R 3
fr. 555	Mit achromatischem Objektiv	40.50
fr. 530	Mit periskopischem Aplanat	48.75

Fabrik fotogr. Apparate auf Aktien
vorm. R. Hüttig & Sohn in Dresden.

Filiale: Wien IX/1, Berggasse 4.

Verlangen Sie unsere Lillie 202! Verlangen Sie unsere Lillie 202!

Forfatterens Lloyd kamera .

En flot front.

Med åben bagdør.

Side 24

Helios kamera med både centrallukker og spaltelukker.

Det opsigtsvækkende Künstler-Kamera.

De fleste af Hüttigs rullefilmskameraer hedder Lloyd.

Hüttig A.-G. Dresden

Größtes und ältestes Camera-Werk des Kontinents.

<p>Hüttig's Miniatur-Camera „ATOM“</p> <p><small>Für das Format 4,5/12 cm. Ein Apparat für völlig zuverlässige und mechanische Aufnahmen! Kein Spiegel, sondern festes Präzisions-Instrument.</small></p>	<p>Einige auf dem photographischen Markt tonangebende Spezialitäten unserer Firma!</p>	<p>Hüttig's „Ideal“-Camera</p> <p><small>10/12 10/16 10/18 10/24 10/28 10/35 10/45</small></p> <p><small>Unverwundbar im Stoßgetriebe erprobt!</small></p>
<p>Hüttig's Stereo-Panorama</p> <p>Helios II Nr. 450 Schlitzverschluss-Camera</p> <p><small>Für Stereo-Aufnahmen 9/18 und 9/24 mm. für Panorama-Aufnahmen 9/24 und 10/24 mm. für Einzel-Aufnahmen 9/24 und 9/28 mm.</small></p>		<p>Neuheit 1908!</p> <p>Mit zwei identischen Stereo-Objektiven sowie Panorama-Objektiv.</p> <p><small>Eine exzellente, wenig voluminöse und äußerst zuverlässige Spiegel-Camera für allerhöchste Momentaufnahmen, die höchsten Anforderungen entspricht.</small></p>
<p>Spiegel-Reflex-Künstler-Camera.</p> <p><small>Hervorragende Neuheit 1908!</small></p> <p><small>10/12, 10/16, 10/18, 10/24, 10/28, 10/35, 10/45 mm.</small></p>	<p>Pracht-Katalog Nr. 116 frei!</p> <p><small>Nur diese Schutzmarke verleiht die Echtheit der Hüttig-Erzeugnisse!</small></p>	<p>Hüttig's „Cupido“-Camera</p> <p>Automat-Klapp-Camera für Platten u. Presso-Filmpacks</p> <p><small>10/12, 10/16, 10/18, 10/24, 10/28, 10/35, 10/45 mm.</small></p> <p>Die Camera, die sich selbst einstellt!</p>

En Hüttig annonce fra 1908.

Et fotografdynasti i Viborg

Et fotografdynasti kan man godt kalde den fotograffamilie, der i 45 år regnedes for at have være indehavere af Viborgs førende atelier. En familie, der fik etableret sig i det endnu eksisterende og velbevarede hus med atelier i Sct. Mathiasgade 55. Et ungt, dygtigt ægtepar, som efter få år modtog de fineste priser i Paris og Milano. Men ulykken ramte, familiefaderen døde ganske ung. Fra en ung hustru og to små børn. Men hun, Jacobine Jørgensen, gav ikke op, førte atelieret videre med stor dygtighed,

Fotograf Chresten Jørgensen, Viborg. Afslappet i sit atelier med langpibe, kameluldstøfler og en god bog. Fotografere ret lige før fotografens død i 1879.

Fotos fra fotografernes samlinger på lokalhistorisk arkiv i Viborg. Den unge kvinde kunne være Jacobine Jørgensen fotograferet i 1875, da atelieret i Sct. Mathiasgade åbnede.

byggede nyt hus på atelierets grund ind mod Viborg Domkirke, fik senere ansat den bedste bestyrer, og sørgede for, at hendes datter og søn fik de allerbedste uddannelser indenfor fotograffaget.

Chr. Jørgensen, 1870'erne. Et af firmaets mange, meget fine topografiske billeder. Viborg med domkirken og til venstre Sortebrødrekirken, Søndre Sogns Kirke. Den hvide bygning er Brænderigården ved Søndersø. Billedet er set fra Randersvej med dæmningen, og Nørresø til højre Søndersø til venstre. Kongelige Bibliotek.

Billedet af Chr. E. Jørgensens atelier i Sct. Mathiasgade 55. Nabogrunden var da stadig ubebygget. O. 1900.

Et fotoatelier etableres

Chresten Estrup Jørgensen var født i Viborg 1843 og hans forældre var hattemager og kirketjener Niels Jørgensen og hustru, som fra 1855 ejede matrikel 316, Domkirkestræde i Viborg. Grunden ud mod Mathiasgade var ubebygget og her opførtes i 1874 den tre etagers ejendom, som stadig er fint bevaret og som bærer fotografdynastiet Jørgensens efterkommers navn på facaden, fotograf "Carl Joh. Zacho".

Jacobine Vendelia Bentzen var født i Aarhus i 1849, og hendes forældre var malermesterparret Karen og Søren P. Bentzen. Jacobine og Chresten lærte hinanden at kende i Aarhus. De mødtes hos en af Aarhus' bedste fotografer, I.F. Dresler, hvor Jacobine havde en lære-

Bagsiden af atelieret ud mod Sct. Mathiasgade. Det er ikke tit, den type knap så præsentable billeder af atelierernes bagsider er bevaret. Her ser man dagslysatelierets vinduer i tagetagen.

plads, og hvor også hendes kommende mand blev optaget som elev. Chresten, som var uddannet som maler i Viborg, boede fra omkring 1870 hos en bror i Aarhus. Måske var de også begge på studietur i udlandet, som nogle kilder antyder.

Chresten og Jacobine Jørgensen købte den nybyggede ejendom, Sct. Mathiasgade 55 i Viborg, og åbnede atelier her 11. september 1875 på Chresten Estrup Jørgensens 32-års fødselsdag. En god måned efter, 26. oktober 1875, blev de viet i Aarhus Domkirke. De blev hurtigt førende blandt fotograferne i byen, og de blev prisbelønnet ved verdensudstillingen i Paris 1878 og modtog et diplom i Milano 1878. Dengang reklamerede man med sine medaljer på fotografiernes bagsider, derfor kan portrætterne dateres.

Ægteparret fik tre børn, den ældste Karen i 1876, Niels blev født 1878, men døde blot fem måneder gammel. Chresten blev født 14. januar 1879 og blev opkaldt efter sin far. Men, fotograf Chr. E. Jørgensen døde ulykkeligtvis 22. november 1879. Fra kone, mindreårige børn,

Udsigt fra atelieret - et billede taget ud af et vindue, mod øst, med et militærorkester og et kig langs Sct. Mathiasgade og ud over Søndersø, og mod den skovbevoksede bred på østsiden ved Asmild Kloster. Fotos Chr. E. Jørgensen.

nyt hus og atelier på et hovedstrøg i Viborg. Jacobine forblev enke resten af sit liv.

At jeg selv fører min fotografiske forretning ...

Jacobine bed tænderne sammen og fortsatte forretningen. Allerede otte dage efter manden død meddelte hun i en annonce i Viborg Stiftstidende, at forretningen ville blive fortsat uændret. Et halvt år senere gentog hun annoncen i avisen. Hun var uddannet som fotograf som sin mand, og de havde været sammen i atelieret, hvor der var rigeligt med arbejde til flere: fotografer, fremkalde, kopiere, retouchere, holde regnskab, pleje kunder og hvad der ellers var en del af en fotografs arbejde. Hun deltog i Viborg Amts Industri- og Landbrugsudstilling 1887 og modtog en medalje, som også blev gengivet på atelierets portrætbagsider. Det gik godt, af skatteopgørelser i 1892 kan man se, at hun havde den højeste indtægt af byens da fire fotografer.

Domkirkestræde 10, Viborg. Jacobine Jørgensen til højre og datteren Karen i deres stue, formentlig taget kort tid efter huset blev bygget i 1894.

Da Jacobine og Chresten etablerede deres fotografforretning i 1875, benyttede man endnu den besværlige vådplademethoden, hvor glaspladerne skulle gydes med lysfølsomt kollodium umiddelbart inden optagelsen og straks fremkaldes, så kollodiet ikke tørrede og revnede. Det krævede, at man havde et mobilt mørkekammer med sig, når man fotograferede udendørs. I løbet af 1880'erne fik man de fabriksfremstillede glasnegativer, som gjorde fotografens arbejde lettere, i begyndelsen kaldte man dem øjeblikbilleder, nu var det også nemmere at fotograferer børn. Kameraer og teknik udvikledes konstant og i 1890'erne kunne man fx tilbyde den elegante, men kostbare, caméfotografering, dvs. portrætter i relief. Efter 1900 fik man tilgang til elektrisk belysning – og et par årtier inde i 1900-årene kom stumfilmfotografiet til. Firmaet Chr. E. Jørgensen fulgte med udviklingen.

Harald Lønborg bestyrer

Det gik Jacobine Jørgensen så godt, at hun i 1889 kunne ansætte den da 21-årige Harald Lønborg som bestyrer af sit atelier. Det var en dygtig fotograf hun fik. Han var søn af fotograf Adolph Lønborg, som havde været fotograf i Nakskov men flyttede til København i 1871, hvor Harald voksede op – og sikkert blev udlært hos faderen, men også var i lære hos fotograf Johannes Petersen på Nørrebrogade. Så blev han sendt til Stockholm, til fotograffirmaet Waldemar Dahllöf & Co. Desuden gik han i 1887-1889 først på teknisk skole siden på kunstakademiets tegneskole i København. Harald Lønborg blev i Viborg til 1903. Han nåede også at påbegynde affotograferingerne af Joakim Skovgaards religiøse fresker i Viborg Domkirke. Det var ikke en dårlig mand at have fået ansat, og atelieret synes også at have blomstret under hans ledelse. Efter Viborgtiden fik han og broderen, der var ingeniør, et rejsestipendium og de var på studierejse i Tyskland, Schweiz, Italien og Holland. Derefter blev Harald Lønborg fotograf i Odense.

Domkirkestræde 10 set fra Domkirkepladsen. Over stueetagens venstre stuevindue ses et ansigt i skulptur, som forestiller Karen og er modelleret af Harald Lønborg. Foto Chr. E. Jørgensen.

Domkirkestræde 10 – overfor Viborg Domkirke

Jacobine Jørgensen erhvervede i 1893 den ejendom, hendes svigerforældre havde boet i siden 1855, Domkirkestræde 10. Her lå et ældre bindingsværkshus ud mod domkirken. Hendes svigerfar var uddannet hattemager, men havde haft arbejde som kirketjener i en del år. Huset blev revet ned i 1893, og her byggede Jacobine i 1894 – med en ukendt arkitekt som mellemmand – et elegant hus i datidens historiske stil. ”Lille Rosenborg”, er det senere blevet kaldt. ”Karen Hus” hed det, medens familien Jørgensen ejede det, og man kan tænke

Dagslysatelieret i Sct. Mathiasgade 55, Viborg. Fra 1900-årenes første årti, med vævede portierer, utallige møbler og potteplanter. Stort atelierkamera. Det fotografmøbel, den unge kvinde, måske Jacobine, blev fotograferet ved siden af o. 1875, ses yderst til højre.

Fotograf Chr. Jørgensens fotografier af Viborg Domkirke og kirkens indre, den ombyggede, nyromantiske kirke fra 1863-1876. Foto fra ca. 1876, længe før Joakim Skovgaards religiøse frescomalerier kom til, men med hans korslam fra o. 1875 over væggen ind til koret.

sig, at Jacobine har forestillet sig, at det hus skulle være Karens arv, og fotoatelieret skulle overtages af sønnen Chresten. Flere kilder fortæller, at Karen havde problemer med at hun var tunghør, og det, og at hun aldrig selv stiftede familie, kan forklare moderens særlige omsorg.

Heldigvis blev husets stuer fotograferet kort tid efter indflytningen, og de viser, hvordan et langt livs dygtige indsats som fotograf og "principal" blev kronet med et fornemt og personligt hjem for Jacobine og hendes to børn, Karen og Chresten.

I huset i Domkirkestræde havde Karen i mange år "kunsthandel", hvor hun bl.a. solgte firmaets fine fotografier af Joakim Skovgaards fresker i Domkirken. Man fortæller også i Viborg, at kunstnere, der havde deres gang i kirken, ofte mødtes i

disse hyggelige stuer. Jacobine Jørgensen døde i 1935, og datteren Karen blev boende til hun blev syg og døde i 1941.

Børnene blev fotografer

Da Harald Lønborg blev ansat i atelieret i Viborg i 1889 var Jacobine Jørgensens to børn henholdsvis 13 og 10 år gamle. At de begge blev fotografer som deres far og mor var nok et naturligt valg. Jacobine har ønsket, at de overtog forretningen og skabte sig en god levevej, som hun selv havde gjort. Karen Jørgensen var ældst og har formentlig fået en grundlæggende uddannelse i fotograferingen af sin mor og Harald Lønborg. Men på sin mors ønske kom hun også til København og fik udvidet og raffineret sit kendskab til fotograferingen på en af de bedste lærepladser i Danmark, hos Julie Laurberg & Gad på Amagervej i København.

Ifølge folketællingerne var det Jacobine, der var "principal-fotograf" i 1906, og begge hendes børn var medhjælpere, men sønnen synes at være blevet chef samme år. Iflg. folketællingen 1911 var Chresten Jørgensen fotograf, moderen medhjælper og søsteren stuepige.

Chresten Jørgensen, chef for atelieret 1906-1919

Der er bevaret mange fotografier fra Chresten Jørgensens 13 år som selvstændig fotograf. Alle signeret med firmaets navn "Chr. E. Jørgensen". Der blev taget rigtig mange portrætter i de første år, men samtidig var det også den tid, hvor portrætfotografiet ændredes. Fra visit- og kabinetkortet, til det mere "kunstneriske", blyantsignede portræt på en tynd fotokarton. Til gengæld var der anderledes fokus på det topografiske billede, der nu dels blev forhandlet som det uhyre populære postkort, dels kunne trykkes i datidens voksende udbud af billedblade og -bøger.

Joakim Skovgaards freskomalerier i Viborg Domkirke

Hvis man har besøgt Viborg Domkirke kan man næppe undgå at blive påvirket af det store billedhav, der dækker kirkens hvælv og lofter. En overvældende billedfortælling, som man må lade sig begejstre over, men som også kræver, at man sætter sig ind i Joakim Skovgaards billedverden – og hans tanker bag det store arbejde. Alle vægge og hvælv er udsmykket med freskomalerier, udtænkt af kunstneren og malet af ham selv og en række hjælpere i perioden 1901-1906. Udsmykningen gengiver scener fra bibelens fortællinger, både det gamle og det ny testamente. Loftsbillederne i midterskibet er udført af Joakim Skovgaard som oliemaleri i 1913. Freskerne er kunstnerens hovedværk og regnes for et kunstnerisk mesterværk, og der er næppe en turist, der besøger Viborg, som undlader at se Viborg Domkirke – og den store billedfortælling.

Men, hvordan kunne man for alvor formidle denne store billedskat dengang? Med fotografiet. Fotograferingen – der på det tidspunkt, først i 1900-tallet, krævede en særdeles erfaren fotograf – blev påbegyndt af atelierets bestyrer, Harald Lønborg. Det må have været medens Chresten Jørgensen var elev og medhjælper, og det blev da også ham, der fortsatte arbejdet med fotograferingen. I dag kan det være svært at forstå betydningen af den freskofotografering, som i datiden var virkelig påskøn-

net. Vi formidler alt gennem vore mange medier, billeder, lyd og digitalt. Det havde man ikke dengang, jo man havde fotograferingen og billedet. Joakim Skovgaards, i datiden uendeligt beundrede freskomalerier, ville aldrig have fået offentlighedens store opmærksomhed, hvis fotografen ikke kunne formidle arbejdet gennem sine billeder. Firmaet Chr. E. Jørgensen havde eneret på salg af billeder, og Joakim Skovgaard havde selvfølgelig eneret på sine kalkmalerier. Der blev solgt mange billeder af Domkirken og især freskomalerierne fra "Karens Hus" i Domkirkestræde 10. I mange år betalte Karen Jørgensen en fastlagt afgift til Joakim Skovgaard, som sirligt kvitterede.

I 1923 spurgte Frederiksborg Amts Avis Karen Jørgensen: *"Det var Deres Broder, der fotograferede Malerierne i Domkirken? Ja, han var ret ung, da han gjorde det, og det lykkedes ham fortrinligt. Billedværkerne fra Viborg Domkirke har gjort Skovgaard kendt paa Steder i Verden, hvor man ellers ikke vilde have noget Begreb om ham"*.

Stumfilm og Gran Canaria

Filmfotograf "Chresten Jørgensen" fra Viborg døde i 1963 i Las Palmas på Gran Canaria. Han må have haft et spændende liv. Efter solide læreår i barndommens Viborg, i forældrenes fotoatelier, med en fremragende læremester, fik han fra 1919 mulighed for at deltage i det vældige filmboom, der skete i 1920'erne, hvor stumfilmens succes må have været overvældende. Han arbejdede sammen med andre viborgensere i filmbranchen, Benjamin Christensen og Andreas Wilhelm Sandberg. Han tjente så godt, at han sammen med sin kone Grete Jørgensen, både kunne etablere sig med sit atelier på Gran Canaria i Las Palmas' hovedgade, Calle Triana, og investere i et landsted lidt uden for byen.

Han var den sidste af fotografdynastiet i Viborg, mor og far og to børn, ingen af dem fik efterkommere – så vidt jeg ved. Chresten Jørgensens historie bør fortælles af filmhistorikere. Her har vi fokuseret på det store arbejde familien har præsteret, som foruden den imponeren-

de gennemfotografering af Skovgaards fresker i Viborg Domkirke og den traditionelle portrætfotografering af viborgensere samt soldaterne i de store soldaterlejre ved Hald, også rummer en meget stor samling topografiske billeder, som skildrer Viborgs historie gennem et halvt århundrede.

Carl Johan Zacho, 1919-1972

Et efterspil. Den unge Carl Johan Zacho blev ansat i Chr. E. Jørgensens atelier i 1915 som lærling. Han må have været dygtig, for allerede i 1916, udstillede han i København og "Medhjælper Carl Johan Zacho blev tildelt en Bronzemedalje". Han fik skøde 7. maj 1919, ikke kun på sin læreplads, men også på matriklerne 316a og 316 b, altså både Domkirkestræde 10 og Sct. Mathiasgade 55. Det kan man tolke som en slags pensionsopsparing for mor og datter, der blev boende resten af livet i Domkirkestræde, medens Chresten Jørgensen kastede sig ud i verden, blev en kendt stumfilmfotograf og endte sit liv i lune og behagelige omgivelser på Gran Canaria, før den slags endnu var helt almindeligt. Carl Johan

Chresten Jørgensen - med filmkameraet - og kolleger.

Billedet af den gamle mand med hunden er et stillbillede fra en af Chresten Jørgensen mange, engang berømte stumfilm, "Klovnene", fra 1926. Blot én ud af hans 17 film. Flere af hans film kan ses online på dfi.dk.

Zacho blev også regnet for en af Viborgs bedste fotografer, hans historie kan fortælles en anden gang. Men han sørgede også for, at lidt af atelierets samling af gamle glasnegativer havnede på Aalborg Stadsarkiv.

Kilderne til denne historie er familiens arkivalier på Lokalhistorisk Arkiv for Viborg Kommune, Arne Lilholts fortællinger i "Kan De huske - ?" bind 3 & 5, 1982 & 1984, Jens Velle, Joakim

Skovgaards fresco-malerier i Viborg Domkirke 2012, desuden arkiv.dk, aviser, folketællinger mv. (Se arkivmaterialet på min hjemmeside, fotohistorie.com).

Casca II

I 1944 begyndte civilingeniør Ludwig Franz i dybeste hemmelighed at udvikle Steinheils CASCA kamera. Det var en farlig sag at arbejde for sit eget firmas fremtidige produktion efter krigen, imedens det Tredje Riges regime endnu kæmpede hårdt for sin eksistens.

Ludwig Franz (1860-1964) var svigersøn af professor Rudolf Steinheil (1865-1930) og leder af den gamle familievirksomhed, der fra 1927 til 1938 udviklede det avancerede *Luftbild Panoramakammer PK 33*, som med 9 objektiver og via 8 prismer fotograferer 9 delbilleder af et landskab på en meget bred film. Et såkaldt *Umbildgerät UBG 35* sætter billederne sammen til et helt luftbillede. Men de oprustende tyske luftfartsmyndigheder foretrak et tilsvarende apparatur fra Carl Zeiss. Dog fik de øje på fa. Steinheil, og satte alt ind for at udbygge firmaet til en stor rustningsfabrik. 1936 startede man med 100 medarbejdere, 1939 var det blevet til ca. 1700, og i 1945 nåede man op på 3000 ansatte. Men Ludwig Franz var selvfølgelig klar over, at der på et eller andet tidspunkt skulle begyndes på en frisk.

Allerede i 1948 kunne han vise en prøvemodell af "CASCA" (C.A. Steinheil Camera) på udstillinger i Hannover og i New York. Og i juli 1949 modtog den tyske fotohandel en udførlig skriftlig præsentation af det nye CASCA II.

Det slanke kamerahus er domineret af et stort, forkromet frontdæksel med søgerens tre iøjnefaldende ruder. Der er tale om en koblet målesøger med indspejlede røde rammer til brændvidderne 85 og 135 mm, som vælges med en lille pal på toppen af kameraet. Afstanden indstilles direkte på det udskiftelige objektiv, der er monteret i en bajonet på kameraets front. Helt usædvanligt, men meget nemt, er valget

Civilingeniør Ludwig Franz.

af lukkertiden. Indstillingen sker ved hjælp af en lang skyder på bagsiden af kameraets top. Der kan vælges tider fra $\frac{1}{2}$ til $\frac{1}{1000}$ sek. samt B. Stikbøsningen til blitzforbindelsen befinder sig i bunden af kameraet. Ved siden af sidder en omstillingsknap til hhv. elektronblitz og forskellige blitzpæretyper.

Bagklædningen er hængslet foroven og kan klappes op til et meget nemmere filmskift end på Leica. Udløserknappen er placeret på toppen af kameraet, ligesom de to runde knapper til fremtræk og returspoling.

CASCA I er et enklere kamera. Kenneth Olsen købte et i skrotkassen hos "Photografica", skilte det ad, tog billeder af det, og præsenterede det for os i Objektiv nr. 170. Tages kameraets store frontplade af, vil man opdage, at selve kamerahuset er forsynet med åbningerne til afstandsmåleren som på CASCA II. Alt i alt tyder det på, at CASCA I nok aldrig er blevet helt færdigt. Et CASCA III med indbygget belysningsmåler havde også været planlagt. Men de nødvendige dele kunne på dette tidspunkt endnu ikke skaffes.

Ganske stille forsvandt CASCA kameraerne fra billedfladen, hvilket må have været en enorm skuffelse for Ludwig Franz og firma Steinheil. Formentlig har Leitz i Wetzlar gjort patentrettigheder for lukkeren gældende. Dokumenter for denne hændelse kendes ikke.

Men ser man Kenneth Olsens foto af lukkeren i hans CASCA I, så er der ingen tvivl om, at der er tale om en kopi af Leica lukkeren. Det samme fortæller kopien af Nippon Kogaku's interne meddelelser om Nikon I. Det russiske Zorki I fra 1948 viser sig derimod at være en direkte kopi af hele Leica II kameraet.

Men CASCA II, dette smarte og på visse punkter bedre kamera end Leica, kan firma Leitz have set som en konkurrent.

CASCA II.

CASCA II med Culminar 2,8/50 mm. Ved siden af Orthostigmat 4,5/35 mm og søger dertil.

CASCA I med separate knapper til optræk og returspoling, samt en synkrobøsning på fronten. Formentlig en prototype. CASCA I med Culminar 4,5/135 mm og revolver søger.

CACA II set bagfra med skyderen til indstilling af belysningstiderne fra 1000 sek. til 1/2 sek. og B. På topdækslet ses den lille pal til omstilling af søgerrammerne.

Blitzbøsningerne og omstillingen til forskellige blitzyper.

Nærbillede af tidsindstilling.

Lukkeren i CASCA I og II.
Foto Kenneth Olsen.

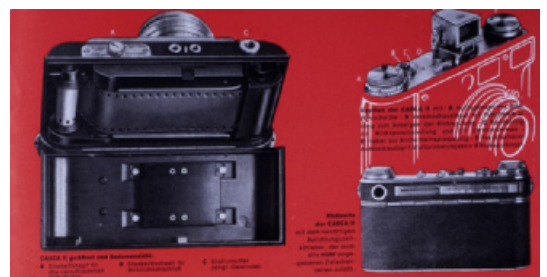
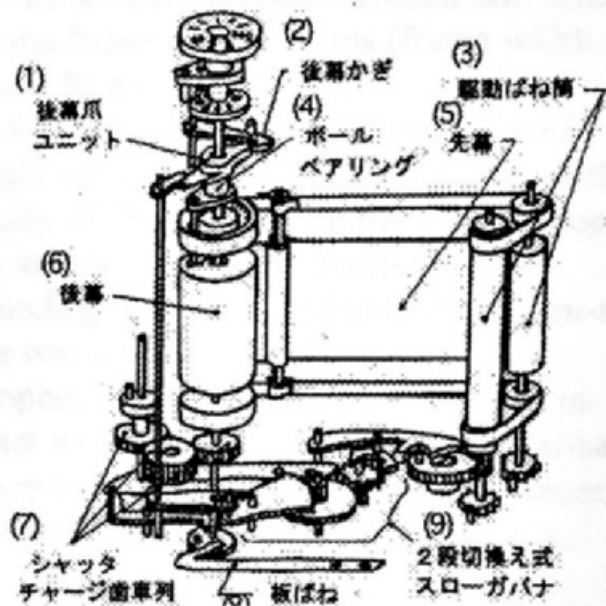
Lukkeren i Nikon I fra 1948.
Kopieret fra nogle gamle Nikon infor-
mationer.

Reklamer for CASCA II og Steinheil ob-
jektiver.

The Nikon (I) / M / S (1948)

The first Nikon camera, the Nikon "I", applied a horizontal-traveling, cloth curtain winding-type shutter, the same type as was incorporated in Leica cameras.

Medlemsorientering

Dansk Fotohistorisk Selskabs aktuelle situation og fremtid.

På generalforsamlingen i april 2023 i Middelfart blev selskabets medlemsmæssige og økonomiske situation drøftet blandt de 28 medlemmer, der deltog i mødet. Drøftelsen skete med udgangspunkt i bestyrelsens medlemsorientering ”Fremtiden for Dansk Fotohistorisk Selskab” i Objektiv nr. 168 side 35-36. Resultatet af drøftelserne blev blandt andet vedtagelsen af en kontingentstigning på 200 kr. til 600 kr. pr. år.

Desværre har denne kontingentstigning formentlig været medvirkende til et yderligere fald i antallet af betalende medlemmer. Fra at have været 176 betalende medlemmer ved indgangen til 2023 er medlemstallet nu nede på 141 her i starten af 2024.

Regnskabet for 2023 viser ligesom for årene 2018, 2019, 2020 og 2022 et underskud. Hvilket ikke er holdbart i længden. (2021 var Corona-året med få medlemsaktiviteter og derfor et lille overskud).

Indtægterne fra annonceringen i bladet er også stærkt faldende: fra 6.400 kr. årligt til nu 2.400 kr., idet de to største annoncører har trukket sig. Tilskud og renteindtægter har der ikke været i adskillige år og der sker yderligere portoforhøjelser fra 1. januar 2024.

Indtægterne fra anvisningssalgene var i 2023 bedre end forventet, fordi selskabet fik doneret en stor samling kameraer af Svend Frederiksens arvinger. En del af disse kameraer blev solgt ved anvisningssalget i december 2023 og udgjorde mere end 2/3 af det samlede provenu

for selskabet. Selve anvisningssalget var rigtig dårligt med 1/4 ikke solgte varer og i øvrigt ganske lave bud. (I parentes bemærket er det spørgsmålet om anvisningssalgene har overlevet sig selv i en tid, hvor vi restende ældre medlemmer stort set har samlingerne fyldt op).

Men altså samlet set en negativ økonomisk udvikling for selskabet.

Den nuværende bestyrelse ser sig ikke i stand til at videreføre selskabet i dets nuværende form med udgivelsen af et fysisk ”fotohistorisk tidsskrift på højt fagligt niveau”, hvilket ifølge vedtægterne (§ 2) er et af selskabets formål.

Det koster ca. 75.000 kr. pr. år - svarende til kontingentindbetalingen fra 125 medlemmer - at udgive bladet. Men udover denne økonomiske belastning, så ligger der også en meget stor arbejdsmæssig udfordring og belastning i at skrive og redigere de tre årlige numre af Objektiv. Og tænk på, at bestyrelsen gennemsnitsalder bliver 80 år i 2024, hvor den yngste bliver 76 år og den ældste 86 år.

Bestyrelsen har modtaget mange velmente råd om diverse fonde, man kan søge om tilskud. Men der har ikke været det fornødne overskud til at prøve at gøre alvor af dette, som jo også ville skulle kræve en gedigen arbejdsindsats og energi. En energi som ikke er til stede i

den siddende bestyrelse. Og hvordan søger man overbevisende en fond om tilskud, når man har et lille og svindende medlemstal?

Bestyrelsen ser sig desværre heller ikke selv i stand til at rekruttere en fornyet og eller/ynge bestyrelse blandt foreningens medlemmer. Men på den kommende ordinære generalforsamling den 4. maj 2024 vil den samlede bestyrelse alligevel stille sine mandater til rådighed, således at der vil være mulighed for at en helt ny bestyrelse kan træde til, såfremt der blandt medlemmerne skulle være ønske herom og mindst fire kandidater hertil, samt et flertal herfor på generalforsamlingen. (Jf. vedtægternes § 4 og § 4a).

Bestyrelsen har efter mange overvejelser besluttet at indkalde til opløsende generalforsamling af Dansk Fotohistorisk Selskab i henhold til vedtægternes § 10. (Vedtægterne kan findes på www.objektiv.dk under: Selskabet → Vedtægter).

Bestyrelsen har besluttet, at den ekstraordinære generalforsamling skal finde sted på et møde i Middelfart den 5. oktober 2024. Den officielle indkaldelse vil blive udsendt i Objektiv 172 (for september 2024).

Bestyrelsen vil på den opløsende generalforsamling i efteråret 2024 foreslå, at

selskabet opløses med udgangen af 2024, således at alle tre numre af Objektiv, som medlemmerne er blevet stillet i udsigt – og som de jo har betalt for – vil udkomme som planlagt.

Bestyrelsen har besluttet, at Objektiv 171 og Objektiv 172 redigeres og udsendes som tidligere udgaver af bladet, men at Objektiv 173 vil blive udsendt som en stor flot jubilæumsbog, der sendes til samtlige medlemmer. Denne jubilæumsbog kunne eksempelvis indeholde nye og gamle artikler fra "Objektiv" rigt illustreret og med et historisk tilbageblik m.v. på de 50 år. Der vil blive nedsat en særlig redaktionsgruppe for Objektiv 173, bestående både af bestyrelsesmedlemmer og af medlemmer udenfor bestyrelsen.

Bestyrelsen har drøftet – men ikke endeligt konkluderet på – hvilken måde selskabet bedst kan lukkes og aktiviteterne afsluttes. Bestyrelsens endelige forslag vil naturligvis blive forelagt den opløsende generalforsamling, der skal beslutte, hvad den eventuelle nettoformue i henhold til § 10 i vedtægterne skal anvendes til.

Andet steds i dette nummer af Objektiv (side 40) findes indkaldelsen til den ordinære generalforsamling for 2024 med dagsorden ifølge vedtægterne.

På bestyrelsens vegne

Klaus-Eckard Riess.
Formand.
08.03.2024.

Indkaldelse til generalforsamling

Lørdag d. 4. maj 2024.
Kl. 12:00

Østerbrohuset
Århusgade 103, 2100 København Ø

Program

- 1 Velkomst ved formanden
- 2 Generalforsamling
- 3 Afslutning

Dagsorden for generalforsamlingen

1. Valg af dirigent.
2. Formanden aflægger beretning.
Herunder beretning fra redaktionsgruppen.
Desuden:
Selskabets fremtid, herunder orientering om at bestyrelsen agter at indkalde til opløsende generalforsamling i løbet af efteråret 2024.
3. Det reviderede regnskab fremlægges.
4. Afstemning om indkomne forslag.
Bestyrelsen stiller forslag om ændring af vedtægternes § 10 stk. 4:

Nuværende formulering:
”Foreningens eventuelle nettoformue skal efter opløsning udloddes til almennyttige formål, der ligger i naturlig forlængelse af foreningens formål, *men* som beslattes på den opløsende generalforsamling.”

Forslag til ny formulering:
”Foreningens eventuelle nettoformue skal efter opløsning udloddes til almennyttige formål, der ligger i naturlig forlængelse af foreningens formål *eller andet*, som beslattes på den opløsende generalforsamling.”
5. Valg til bestyrelse.
På grund af den ekstraordinære situation, som foreningen står i, hvor bestyrelsen lægger op til at opløse foreningen med udgangen af 2024, stiller den samlede bestyrelse sine mandater til rådighed.
Det giver mulighed for at der kan vælges en ny bestyrelse, der kan videreføre foreningen.
Alle medlemmer af den nuværende bestyrelse modtager genvalg, men vil indkalde til opløsende generalforsamling i oktober 2024.
6. Valg af 2 revisorer.
På valg er: *Willy Thomsen* og *Lars Schönberg-Hemme*. Begge modtager genvalg.
7. Fastsættelse af kontingent.
Bestyrelsen foreslår uændret kontingent for 2025, såfremt foreningen fortsætter ud over 2024.
8. Eventuelt.

Mødereferater

Fotograf Erich Salomon.

Torsdag 19.november 2023.

Af Tune Laug.

Denne mødeaften skulle vi efter planen høre Jens Hindborg holde foredrag om den idérige kamerakonstruktør Heinz Waaske, men det lod sig ikke gøre, da Jens var så uheldig at pådrage sig Corona. Heldigvis for de 27 fremmødte medlemmer trådte vores rutinerede foredragsholder Klaus-Eckard Riess til, idet han med kort varsel fremrykkede sit planlagte foredrag d.15.02.24 om fotograf Erich Salomon. Dermed har de to foredragsholdere byttet foredragsdato.

Klaus indledte sit foredrag med at berette om Erich Salomons utraditionelle vej til at blive en international anerkendt fotograf. Erich Salomon blev født i 1886 og voksede op i en velhavende bankierfamilie i Berlin. Som ung var han tiltrukket af at studere mekanik, men endte med at gennemføre jurastudiet, hvor han blev doktor. I forbindelse med 1. verdenskrig blev han indkaldt til militærtjeneste, og tilbragte fire år i fransk fangenskab. Efter krigen arbejdede han med lidt af hvert og havde en overgang et vognmandsfirma. Senere fik han arbejde i reklameafdelingen på Ullstein Verlag, og kom således i berøring med fotografering. På et tidspunkt købte han et Ermanox kamera fra Ernemann med det lysstærke Ernostar objektiv 1:2,0 udviklet af Ludwig Bertele; Pris 125 Reich Mark. Til kameraet benyttedes 4,5 x 6 cm. Plader. Det lysfølsomme kamera var krævende at benytte, specielt til diskrete optagelser uden blitzlys. Erik Salomon måtte træne ihærdigt i at holde kameraet roligt og bedømme afstanden. Salomon var interesseret i at fastholde det ukunstlede og naturlige øjeblik med sit kamera. Og han havde en evne til ubemærket at komme tæt på de motiver han ønskede at fotografere. Klaus refererede til en hændelse, der for alvor satte skub i Salomons fotografkarriere. Ved en mordsag, hvor det var absolut forbudt at fotografere i retssalen, optog Salomon

nogle billeder gennem et hul i sin hat, og det var en sensation! Erich Salomon blev i de følgende mellemkrigsår verdenskendt for sine optagelser af berømte samtidige i ubevogtede øjeblikke, skildret i hans bog fra 1931: "Berühmte Zeitgenossen in unbewachten Augenblicken." Erich Salomon var typisk iført kjole og hvidt, når han i al hemmelighed fotograferede nogle af tidens kendte politikere m.fl. i ubevogtede øjeblikke, aftaget under dårlige lysforhold, selv fra møder ud på de sene natte-timer. Som Klaus bemærkede: læg mærke til hvordan ingen af de tilstedeværende kigger hen mod fotografen, - de gør sig ikke til. Klaus viste en række tydelige og klare billeder af engelske, franske og tyske politikere, som var dybt optaget af afspændingspolitik og fred i Europa, bl.a. gennem møder i Folkeforbundet. Klaus viste bl.a. billeder af den franske udenrigsminister Aristide Briand, den engelske udenrigsminister Austen Chamberlain og den tyske udenrigsminister Gustav Stresemann. Klaus fortalte om deres gensidige respekt og

Erich Salomon med sit Ermanox kamera.

gode samarbejde og indsats i de betændte og vanskelige mellemkrigsår og pointerede, at Erich Salomon aldrig tog et billede af Adolf Hitler. Erich Salomon var af jødisk afstamning og valgte i 1933 at flygte til Holland, hvor han i 1944 måtte "gå under jorden", blev taget, og myrdet i Auschwitz i 1944.

Erich Salomon har med sin "live fotografering" i aller højeste grad inspireret efterfølgende generationer af fotografer verden over.

Neville Chamberlain, Gustav Stresemann og Aristide Briand arbejder på fred i Europa, 1928.

Erich Salomon hos sin søn Otto i London, 1935.

Den idérige kamerakonstruktør Heinz Waaske af Jens Hindborg.

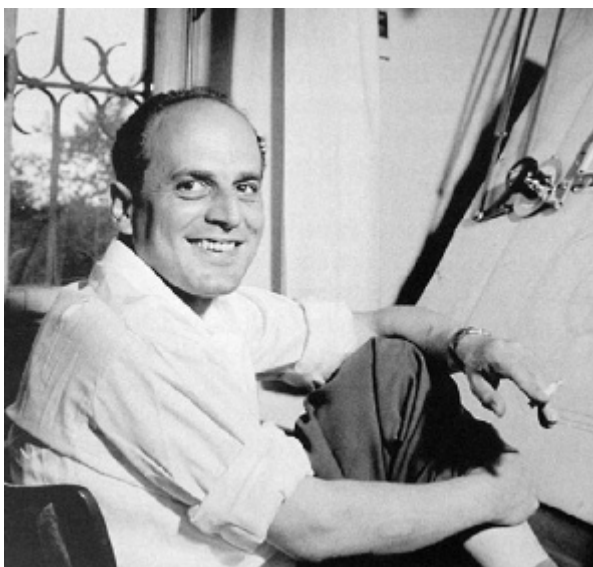
Torsdag den 15. februar 2024

Af Klaus-Eckard Riess

På basis af bogen "Kameras für Millionen" holdt Jens Hindborg et interessant foredrag ledsaget af mange fotos om den begavede kamerakonstruktør Heinz Waaske. Denne var i 1924 blevet født som søn af en arbejdsløs far. En stor del af sin barndom tilbragte han på bedste-forældrenes bondegård i Østpreussen. 1939 begyndte han en uddannelse som finmekaniker hos Telefunken i Berlin. 1943 blev han indkaldt som soldat og endte med at blive hårdt såret af en russisk panzerkanon nær Ladogasø. Efter et lazaretophold havnede han tre måneder i russisk krigsfangenskab. Efter krigen blev han finmekaniker i Berlin og puslede allerede i 1947 med en kamerakonstruktion. Berlins blokade i 1948 fik ham til at flygte til Wiesbaden, hvor han fik ansættelse hos Wirgin. I 1950 blev han leder af udviklingsafdelingen og stod for konstruktion af de forskellige Edixa Reflex-modeller. Men i 1964 blev Heinz Waaskes nyeste opfindelse, det lille Rollei 35, afvist af Henry Wirgin. Jens Hindborg gentog flere gange Henry Wirgins berømte kommentar til gode forslag: "Zu teuer - kein Geld - zu teuer!" Dette fik Waaske i 1965 til at blive kamera-konstruktør hos Franke & Heidecke i Braunschweig, hvor han forblev indtil 1978. De følgende ti år arbejdede han i sin private konstruktionsvirksomhed for diverse andre kamerafirmaer.

Heinz Waaske døde i 1995, kun 71 år gammel.

Emil Wünsches store kamerafabrik

Torsdag 19. oktober 2023.
Af Klaus-Eckard Riess.

Indledningsvis viste Klaus-Eckard Riess et portræt af Emil Wunsche, der i 1889 grundlagde en fotoforretning med postordreafdeling på Moritzstrasse 20 i Dresden. Den blev byens førende og eksisterede indtil byens totale ødelæggelse i februar 1945.

1897 byggede Emil Wunsche en stor kamerafabrik på den bare mark nær landsbyen Reick ved Dresden. Virksomheden fik eget brandvæsen og egen sanitetsafdeling, samt fire omkringliggende ejendomme med lejligheder til ansatte. En sensation var dampmaskinen på 120 hk, der skulle drive transmissionen til fabrikkens maskiner. Uventet begik Emil Wunsche selvmord i 1902. Årsagen var formentlig personlige, finansielle problemer. Kamerafabrikkens drift berørtes

ikke. Den fortsatte under hans kompagnon Louis Langs ledelse. Et væld af kameratyper i forskellige variationer blev produceret. Med tiden blev det for uoverskueligt, og omsætningen faldt så drastisk, at der ikke kunne udbetales dividende. Det endnu større kamerafirma Hüttig i Dresden-Striesen var gerådet i samme uheldige situation. Objektivfabrikanten Carl Zeiss Jena greb ind og fusionerede i alt fire firmaer til det nye selskab ICA AG. I Emil Wünsches fabrik ophørte fremstillingen af kameraer og blev aldrig genoptaget igen. Virksomheden fik tildelt andre produktionsopgaver indenfor koncernen, som i 1926 blev til Zeiss Ikon AG. Efter 1945 fulgte nationaliseringen, samtidig med, at man i Wünsches tidligere fabrik i Reick indrettede en teknisk skole og uddannede lærlinge til hele Dresdens kameraindustri. Et par årtier senere blev det hele en del af VEB Pentacon. Da sidstnævnte drejede nøglen om i 1990, var det endegyldigt forbi med Wunsche-bygningens rolle i Dresdens fotoindustri.

I dag er det store anlæg gennemrestaureret og rummer en moderne uddannelses-institution.

Den støbte holder til objektivfronten, som blev Wünsches logo og varemærke.

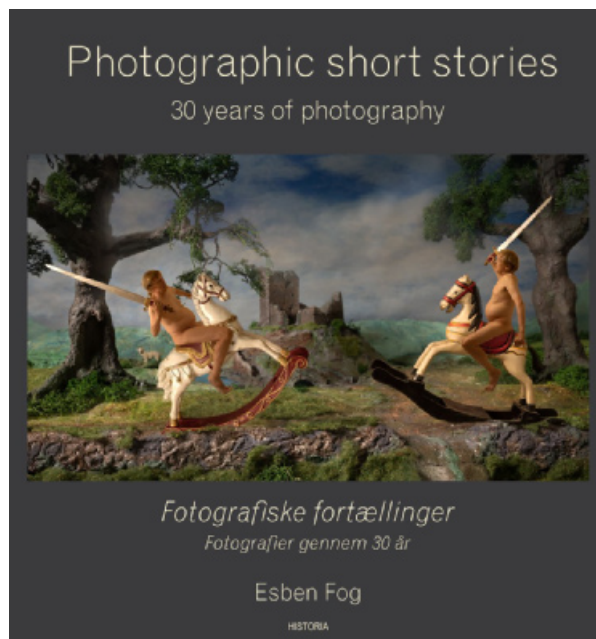
Fotografiske fortællinger.

Torsdag 18. januar 2024.

Af Jakob Nielsen.

Arkitekt Esben Fog nævnte indledningsvis at han først tegnede og siden fotograferede i en enkel "grafisk" stil à la Keld Helmer-Petersen, men siden blev inspireret af piktorialisten Henry Peach Robinson (1830-1901) og hans iscenesatte fotografier. Kombineret med hans barndoms fascination af trylleri begyndte Esben Fog at skabe scener med snedkererede kulisser, hvor forskellige dele af negativet belyses en efter en, så f.eks. samme person kan optræde flere steder i billedet. Der var også perspektiviske illusioner og opstillinger med gamle ting, deriblandt fotografika, et tidskrævende arbejde udført i traditionel sort/hvid teknik.

I digital teknik viste Fog billeder i farver inspireret af 1600-tallets vanitas-malerier om altings forgængelighed, døden og tiden, men han udnyttede også den digitale tekniks store muligheder til at fortælle historier, sine egne eller antikkens myter, i minutiøst udførte miniaturelandskaber med indkopierede figurer, det være sig mennesker eller dukker.

Pressefotograf Carsten Reenberg.

Lørdag den 3. februar 2024 i Middelfart.

Af Klaus-Eckard Riess.

En hel time holdt Carsten Reenberg os fængslet med beretningen om sine halvtreds spændende år som pressefotograf.

Det hele var begyndt i 1971 på en chartertur med Falke Rejser til Mallorca, hvorfra det lykkedes Fyns Pressefotos unge elev Carsten at vende hjem med et billede af John Lennon og Yoko Ono.

Efter læretiden fortsatte Carsten som freelance pressefotograf, altid med spændende oplevelser, indtil han kom til at fotografere fast for Nordfoto, Berlingske Tidende, Billed-bladet og Weekend-avisen.

Carsten Reenberg.

1974-1983 var han medlem af Pressefotografforbundets bestyrelse. 1982 blev Carsten Reenberg hædret som Årets Pressefotograf for hans fine billede af den 100-årige lensbaronesse Louise Berner-Schilden-Holsten. 1985 blev han leder af pressefotografuddannelsen på Danmarks Journalisthøjskole.

1988 udnævntes Carsten Reenberg til Årets TV-fotograf.

Vi tog alle hjem med en større viden om, hvad en fotojournalist bedriver.

Billedgruppen

Mødereferater

Kvindikærester – bag kameraet og som motiv.

Torsdag 26. oktober 2023.

Af Ann Vibeke Knudsen.

Mette Kia Krabbe Meyers foredrag om kvindelige fotografer: "Kvindikærester – bag kameraet og som motiv", vakte berettiget nysgerrighed, der var ikke ledige stole!

Mette Kia Krabbe Meyer er seniorforsker på Det Kongelige Bibliotek og har bl.a. sammen med andre forskere i Skandinavien arbejdet med de kvindelige fotografers historie.

Til en start blev der set på fotografier af kvinder, **kvinder foran kameraet**. Kunne man se forskel på om de var søstre, veninder – eller kærester? Det var et godt spørgsmål, som ikke skal eller kan besvares entydigt. Ikke sædvanligvis i hvert fald. Eller var de det, vi i dag kalder "queerpersoner", kvinder som ikke orkede at være underlagt de traditionelle kønsmønstre? Det må have krævet stærke kvinder dengang!

"Hvorfor kvindelige fotografer" lød et godt spørgsmål fra salen. En fotograf er

Mette Kia Krabbe Meyer fortalte om kvinder og kvindelige fotografer.

Foto Leif Germann.

vel en fotograf, hvorfor særlig opmærksomhed på kvinderne? Jo, det havde bl.a. noget med lovgivning at gøre:

Kvinderne bag kameraet? Var der mange af dem? Ja, et voksende antal siden fotografiets start. I 1857 fik man i Danmark en ny næringslov. Loven gjorde det som noget nyt muligt for kvinder at føre selvstændigt erhverv – hvis man vel at mærke var ugift eller enke! Blev man gift skulle forretningen, selvom det stadig var kvindens primære erhverv, drives i mandens navn. Hvis man ikke fandt på krumspring, som heldigvis nogen gjorde. I hvert fald var fotograferingen et erhverv, der tiltrak mange kvinder.

Hvis man gennemgår Bjørn Ochsner store værk om danske fotografer er kun ca. 10 % kvinder. Det skal nok forstås sådan, at kun ca. 10 % kvinder ejede og drev deres eget atelier (og at de ikke var gift). Men en folketælling 1901 afslører, at ca. 50 % kvinder var tilknyttet fotografbranchen, som ansatte dvs. medhjælpere, retouchører, kvinder der håndkolorerede og kopierede og som "medhjælpende hustruer" (selv om det var hustruen, der var fotografuddannet).

Mette Kia Krabbe Meyer har sit fokus rettet på kongelige hoffotograf Mary Steen, som en del af et større forskningsprojekt.

Mary Steen, 1853-1939, blev født lidt uden for Randers, hun fik bl.a. en handelsuddannelse, fik lært fotografi i Sverige og København og kunne åbne sit eget atelier på en fantastisk adresse, Amagertorv i København i 1884. Hun må have været blændende dygtig, kunne hamle op med sine mandlige kolleger og modtog præmier dels på Industriudstillingen i København 1888 dels som eneste danske fotograf i Chicago 1893 og i Paris 1900. Hun var Danmarks første, kvindelige hoffotograf.

Mary Steen levede sammen med sin norske veninde, fotograf Helga Richter, og de var bl.a. venner med kunstnerparret Emilie Mundt og Marie Luplau. Mary Steen var en betydningsfuld kvindesagsforkæmper i en pionertid, og hun var med blandt de kvinder, der for alvor betød noget for datidens emancipation, med kvindesagsforkæmpere som forfatteren Agnes Henningsen, fotograf Julie Laurberg og andre medlemmer af Dansk Kvindesamfund. Indsatsen kulminerede i kvinders valgret i 1915.

Som sidste punkt på aftenens foredrag fortalte Mette Kia om sit arbejde som seniorforsker på Kongelige Bibliotek, som foruden forskningsprojekterne bl.a. drejer sig om digitalisering af den store kulturfotoarv, fx Peter Elfelts meget, meget store samling, og sidst ca. 15.000 visitkortbilleder, med scanninger af både for- og bagsider!

Vi takker og bukker!

H.C. Andersen og stereobillederne.

Torsdag 23. november 2023.

Af Per Christiansen.

Peter Randløv og Ann Vibeke Knudsen fortalte på mødet 23. november 2023 om H.C. Andersen og hans store (og tidlige) interesse for stereobilleder fra det store udland.

Peter Randløv har en stor samling af stereobilleder og er optaget af H.C. Andersen og digterens tidlige interesse for fotografiet. De fleste ved, at H.C. Andersen var en af de første i Danmark, der interesserede sig for daguerreotypiet, og allerede i 1843 blev han første gang daguerreotypet i Hamburg. Portrættet er desværre forsvundet, men siden blev det til utallige portrætter af eventyrdigteren, og de er godt beskrevet.

Foto Severine Lundgren, Frederikshavn. Billedet af de to kvinder gemmer på en hemmelighed, vi næppe får opklaret. Skjern Lokalhistoriske Arkiv.

I 1861 var H.C. Andersen på rejse i Italien, Schweiz og Tyskland. I Rom købte han 28. maj 1861, iflg. sine dagbøger, et stereobillede for allerførste gang. I løbet af 1860'erne blev det til mange af disse tidlige stereobilleder, som han værdsatte højt – men som desværre ikke er bevaret – kun som omtaler i dagbøgerne.

H.C. Andersen var i Spanien september-december 1862. (Rejsebogen "I Spanien" udkom i 1863.) På den tur kulminerede H.C. Andersens interesse for stereobillederne og i hans efterladenskaber er der præcise fortegnelser over indkøbene. Den store samling af spanske stereobilleder erhvervede han dog først i begyndelsen af 1863 i Paris. Knap 100 stereobilleder blev det til, og de må have

været en god hjælp, da han skrev sin rejsebog.

I de følgende år var H.C. Andersen ofte på rejse i Europa og han omtaler indimellem sine stereobillede-indkøb i sine dagbogsoptegnelser og breve, men nyhedens interesse var forsvundet, og der blev længere og længere mellem omtalen af stereobillederne.

De stereobilleder H.C. Andersen erhvervede udvalgte han nøje, for de var kostbare at anskaffe. Når han senere, tilbage i Danmark, var på besøg på de store herregårde, arrangerede han forevisninger af disse fine billeder, og det har vel bl.a. været en af hans "adgangsbilletter" til de fine hjem.

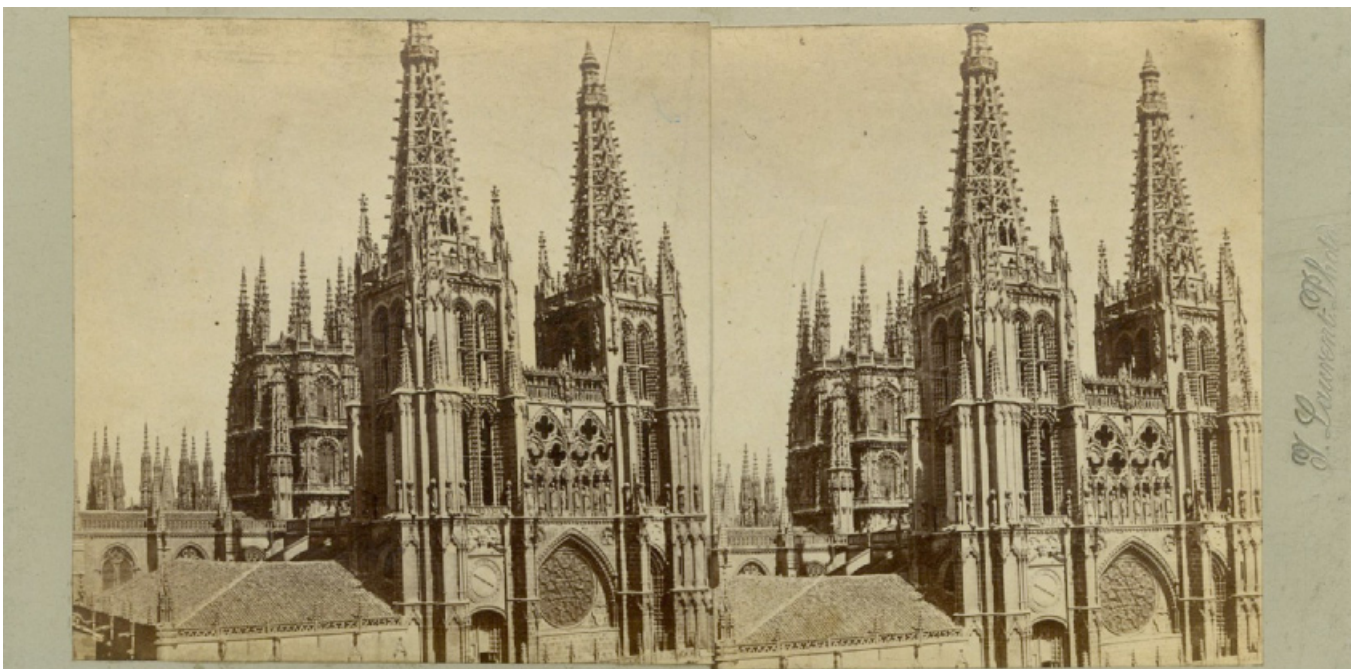
Peter Randløv havde lagt billederne "sammen", i de såkaldte "anaglyffer", således at man kunne betragte dem på lærredet med de udleverede 3-D briller. Hvis man lukkede højre øje, så forsvandt dele af billedet.

Men tænk - hvis der pludselig dukkede en pakke op med H.C. Andersens egne indkøb af stereobilleder! De ville være med til at fortælle nyt om H.C. Andersens rejseoplevelser.

Anaglyf: Katedralen i Cordoba, Spanien, foto Frank Mason Good, 1860'erne.

Domkirken i Burgos, foto J. Laurent, o. 1860. Nogle af H.C. Andersens oplevelser.

Lennart Webers om Peter Elfelt.

Torsdag 25.01.2024.

Af Ann Vibeke Knudsen.

Overskrifterne til aftenens foredrag lød: Elfelt, folkegaven, 177.000 glasplader, opdagelsen af Berlingskes ugeblad "Ude og Hjemme" og Elfelt. Der var nok at tale om!

Lennart Weber indledte med en brugbar instruks i at benytte Kongelige Biblioteks meget store billedarkiv. Det er en guldgrube, som alle skal lære at få glæde af, er Lennarts holdning.

Lennart Webers fascination af fotograf Peter Elfelt har ud-møntet sig i ikke færre end seks publikationer om fotografen, der som Lennart "hører til" i Hillerød. Mange af Elfelts (eller som han hed da han boede i Hillerød), Lars Pe-

ter Petersens tidligste billeder i den store samling stammer fra læretiden hos fotograf Rath-sach i Hillerød, specielt en del stereobilleder.

Lennart Weber præsenterede os selvfølgelig for et væld af spændende billeder fra den store Elfeltsamling. Samlingen er uendelig, eksemplerne utallige, og opfordringer mange til at tage på oplevelse i Elfelts store univers.

Lennart Weber havde i lang tid undret sig over, at Elfelt under

Første Verdenskrig solgte i nærheden af 1000 billeder til Berlingske Tidende – og selv efter at have ledt og ledt i avisen – de var der ikke! Men et præj om, at avisen udgav billedbladet "Ude og Hjemme", var noget af en ahaoplevelse.

"Ude og Hjemme", var i årene 1915-1920 et fornemt tillæg til Berlingske Tidende hver søndag. Det var en fotografisk nyskabelse og det var fyldt med højkvalitets fotografier og gode artikler, som fremover vil interesse mange fotonørder. Mange af billederne kan med rette betegnes som tidlige pressefotos.

Jernbaner og tog siden Daguerrers tid.

Torsdag 22.02.2024.
Af Lennart Weber.

Billedgruppens februar møde var velbesøgt, og det skyldtes både den generelle interesse for jernbanernes historie samt foredragsholder, Tune Laug, som levende fortalte om "Jernbaner og tog siden Daguerrers tid". Hans foredrag var krydret med fine fotografier og tegninger fra jernbanernes stolte historie.

Tunes interesse for jernbanerne startede allerede i barndommen i Agger i Vestjylland, hvor en onkel, der var pensioneret strandfoged, boede lige op ad VBV, dvs. Vandbygningsvæsenets remiser og værksteder. Herfra kørte man med die-

Tune fortalte bl.a. om H.C. Andersens begejstring for Jernbanerejsen mellem Magdeburg og Leipzig i 1840. Daguerrereotypier af toget derfra findes desværre ikke. Men da forbindelsen over Rhinen, jernbanebroen til Köln, blev etableret, anskaffede man dette lille lokomotiv fra Köln-Mindener Eisenbahn, et af seks lokomotiver bygget hos Richard Hartmann, Chemnitz i 1862. Ukendt fotograf, samling avk.

Billedbladet er endnu ikke digitaliseret, det befinder sig på Det Kongelige Bibliotek i Aarhus, hvor Lennart Weber har affotograferet en mængde sider med Elfelts billeder.

Her er eksempler fra 1915 og 1916, hvor ugebladet bragte billeder og historier om det store marked på kvægtorvet i kødbyen og året efter en beretning om kunstneren Kristian Zahrtmann, med et billede af maleren i hans atelier.

sellokomotiv og ladvogne med store betonblokke ud langs klitterne for at vedligeholde høfderne. En dag i starten af 1960'erne blev Tune inviteret med ud at køre. Lykken var gjort. Senere i livet fortsatte Tunes interesse for jernbanernes historie i hovedstadsområdet og på ferierejser.

I foredraget kom Tune langt omkring og fik fint koblet jernbanernes internationale og danske historie sammen med fotografiets historie fra Daguerre til i dag. Vi fik både baggrunden for damplokomotivet og fine billeder med historien om det danske monarkis første jernbane fra Altona til Kiel i 1844, og Danmarks første jernbane fra København til Roskilde i 1847. Desuden viste Tune flere gode billeder fra udviklingen af de tre københavnske hovedbanegårde.

Bog- og udstillingsomtale

Mette Kia Krabbe Meyer, "Danmarks første foto 1840". Aarhus Universitetsforlag, 100 sider.

Mette er seniorforsker på Det Kongelige Bibliotek og har til daglig sine hænder dybt nede i den danske fotoskat. Så intet var mere naturligt, end at bede hende om at skrive den helt korte version af dansk fotohistorie, fra starten – i 1839 – til i dag. "Fra sølvkorn til pixels".

Aarhus Universitetsforlag har fået den glimrende ide at få skrevet Danmarks historie i 100 bøger, hver på 100 sider – og få dygtige forskere fra universiteter, museer, arkiver og biblioteker til at skrive hver lige den historie, de er allerbedst til.

Mette starter helt naturligt sin historie med det, som muligvis er det ældste foto i Danmark - af Gråbrødretorv i København. Taget i sommeren 1840, blot et halvt år efter at Louis Daguerre i Paris havde publiceret sin måde at forevige det sete billede på en forsølvet kobberplade. Og selvfølgelig slutter Mette med mange tanker om brugen af kunstig intelligens, AI – som er det nye, uigenkennelige, som vi kun lige har stiftet bekendtskab med.

Teksten er meget personlig og reflekterende, og forfatteren har en fornem evne til at perspektivere historierne. Således, at der hvor vi er i dag i fotohistorien, altså i den digitale tid, kun kan opfattes som et naturligt led i en lang udvikling, der aldrig tager ende.

Forfatteren har valgt at fortælle fotografiets historie i syv kapitler. Der er megen ny viden for alle i hvert kapitel, og den reflekterende og diskuterende form gør, at læseren er med og ikke bare synes, at det er kedelig historiefortælling.

Mette Kia fortæller om sin bog på mødet i billedgruppen 26. september 2024.

Ann Vibeke Knudsen .

Landskabskunst i Danmark.

Frode Birk Nielsen.

Det danske landskab gemmer på en rigdom af kunstneriske og arkitektoniske værker fra forskellige historiske epoker, hvoraf nogle er velkendte og synlige, andre er relativt ukendte og hengemte. Denne bog stiller skarpt på nogle af disse værker og inspirerer til at udforske og bevæge sig i den danske natur.

I *Landskabskunst i Danmark* beskrives og vises et udvalg af bygværker fra forhistorisk tid frem til i dag. Skaberne bag er kunstnere, landskabsarkitekter, arkitekter, autodidakte eller ukendte. På tværs af genrer og faglige universer sættes fokus på markante værker i det udendørs rum, der repræsenterer landskabskunst i Danmark gennem 5.000 år. Udgangspunktet er at beskrive og

vise den værdi og skønhed, som naturen og de menneskeskabte værker i forening besidder.

Gennem lettilgængelig tekst om 30 udvalgte eksempler på landskabskunst og smukke fotos af den anerkendte *kunst- og arkitekturfotograf Carsten Ingemann* får læseren et levende billede af værkerne og menneskene bag. Samtidig berettes om de dramatiske, sjove og overraskende hændelser, der er sket i forbindelse med anlæggenes tilblivelse og senere udvikling.

Bogen er inddelt i 7 kapitler:

Kunstlandskaber – fx De Geometriske Haver i Birk ved Herning.

Gravlandskaber – Lindholm Høje ved Nørresundby.

Forsvarslandskaber – Jelling-monumenterne.

Infrastrukturlandskaber – Jord- og lyshøjen ved Esbjerg.

Bylandskaber – Den Uendelige Bro i Aarhus.

Slotslandskaber – Skovtårnet ved Gissselfeld Kloster.

Naturlandskaber – Stige Ø ved Odense.

TIDSBILLEDER FOTOGRAFERNE WINTHER LEMVIG 1904-1947.

Lemvig Museum dykker ned i fortiden med Fotograf Winthers "Tidsbilleder".

Billedbog, A-4 format, 122 sider, fyldt med fantastiske billeder fra Lemvig og omegnen.

Lemvig Museum har udgivet en rigtig flot billedbog, som man kalder Tidsbilleder – om fotografægteparret Winther, fra hvis atelier museet har bevaret over 2000 glasnegativer.

Lemvig Museum inviterer til en unik rejse gennem tid og historie med den nyligt udgivne fotobog "Tidsbilleder". Bag hvert fotografi gemmer sig en del af Lemvigs fortid, frosset fast i tiden af den tilbageholdende og dygtige fotograf Gustav Winther.

Historien om Fotograf Gustav Winther i Lemvig starter med en trist begivenhed, der bekræfter ordsproget; Den enes død, den andens

brød. Den 6. august 1903 bragte Lemvig Folkeblad den triste notits om fotograf Jørgen Enevoldsen Winthers tidlige bortgang i en alder af kun 35 år. Efter hans død tog hans kone Anna Winther, en stærk kvinde engageret i kampen for kvinders rettigheder, styringen af familiens fotoatelier. Hun formåede at fortsætte forretningen, som blev flyttet til Centralgården på Torvet.

I 1904 giftede Anna sig med en af de ansatte – Carl Gustav Pedersen. Han fik kongelig bevilling til at bære familienavnet Winther i 1905. Han viste sig at være en dygtig fotograf og forretningsmand. Han drev forretningen sammen med Anna og tog utallige fotografier af personer og begivenheder indtil sin død i 1947.

Efter Gustav Winthers død fik Lemvig Museum flere tusinde glaspladenegativer, som i mange år stod i kasser på museets magasin. For ti år siden påtog en af museets frivillige, Henning Skjoldager, sig at scanne mange af negativerne.

Efter en ihærdig og lang indsats af Henning udgiver Lemvig Museum nu bogen "Tidsbilleder" med et flot udvalg af de bedste billeder. Den er på 126 sider og i et flot stort format.

Bogen er ikke blot en samling af fotografier; den er et vindue til fortiden og en hyldelse til en fotograf, der formåede at indfange store og små øjeblikke og bevare dem for eftertiden. Lemvig Museum er stolte af at præsentere frugten af dette arbejde.

"God fornøjelse med Fotograf Winthers 'Tidsbilleder'," lyder opfordringen fra museumsformidler Lars Mathiesen, der sammen med fotograf Mads Krabbe har stået for fotoudvalget og layout af bogen. De to håber, at denne bog vil være et vindue til fortidens Lemvig for læsere og fotografielskere.

For yderligere information, kontakt:

Lars Mathiesen.

lm@lemvigmuseum.dk

*"Brolæggerne".
Fotograferne Winther, Lemvig.*

Deadline
for indlevering
af stof til Objektiv

April
1. marts

September
1. juli

December
NB - 15. oktober - NB

NJAL FOTO

Njalsgade 22. Tlf.: 3254-5590
www.njalfoto.dk

Goecker
since 1862

www.goecker.dk

Ny adresse i København: Svanevej 24 - 2400 København NV
Ny adresse i Aarhus: Sindalsvej 30 - 8240 Risskov
Tlf: 3582 1100

Bestyrelse & Redaktion

Bestyrelse

Formand

Klaus-Eckard Riess
Opnæsgård 53, 2.tv
2970 Hørsholm
Tlf.: 4586 6810
klauseckardriess583@gmail.com

Web-master & møder vest for Storebælt

Leif Johansen
H.C. Andersens Vej 7
6100 Haderslev
Tlf.: 7452 6038
leif@dagnyleif-johansen.dk

Bestyrelsesmedlem

Jakob Nielsen
Bybækterrasserne 161B
3520 Farum
Tlf.: 4495 5868
jakobdnielsen@gmail.com

Kasserer/næstformand:

Jesper Bruus Pedersen
Overgaden oven Vandet 82, 1.tv
1415 København K.
Tlf.: 2172 4202
jesperbruus@gmail.com

Bestyrelsesmedlem

Ann Vibeke Knudsen
Vimmelskaftet 2
3700 Rønne
Tlf.: 2619 0735
annvibekeknudsen@gmail.com

Bestyrelsesmedlem

Niels-Ove Rolighed
Peder Munks Vej 81
9300 Sæby
Tlf.: 6061 6699
nor@kanok.dk

Redaktion

Artikler, møder, referater

Klaus-Eckard Riess
Opnæsgård 53, 2.tv
2970 Hørsholm
Tlf.: 4586 6810
klauseckardriess583@gmail.com

Billedgruppen, møder, referater

Ann Vibeke Knudsen
Vimmelskaftet 2
3700 Rønne
Tlf.: 2619 0735
annvibekeknudsen@gmail.com

Layout, koordinator, ansvarshavende

Niels-Ove Rolighed
Peder Munks Vej 81
9300 Sæby
Tlf.: 6061 6699
nor@kanok.dk

Møder i København & Middelfart

København

Den 3. torsdag i månederne september-marts kl. 19:30.
Østerbrohuset, Århusgade 103, 2100 København Ø.

Middelfart

Møder i april, september/oktober og januar/februar.
Østergades Forsamlingshus, Østergade 33, 5500 Middelfart.

Medlemsskab

Anvisningssalg

afholdes normalt ved generalforsamlingen i Middelfart i april, og i København i december.

Anvisningssalgsbetingelser

Henv.: Niels-Ove Rolighed.

Tilmelding af fotografika senest

1. marts og 15. oktober.

Medlemskab af DFS er obligatorisk for deltagelse i anvisningssalg.

Sælger og køber betaler hver 12,5% i salær til DFS.

Loppemarkeder

afholdes normalt i forbindelse med alle medlemsmøder.

Kontingent

Danmark kr. 600.-.

Udland kr. 700.-.

Netbank: Konto nr. 1551 1506447.

SWIFT-BIC: DABADKKK.

IBAN: DK35 30000001 5064 47.

Medlemsperiode

1. januar til 31. december.

Indbetalingskort udsendes i december.

Indmeldelse pr. 1/10-31/12 kr. 100,-
Objektiv udsendes i april, september og november.

Adresseændring eller udmeldelse:

Henvendelse til kassereren.

Æresmedlemmer

John Philipp, Svenn Hugo,

Klaus-Eckard Riess.

Leif Germann Jensen

Objektiv

Objektiv udsendes kun til medlemmer af DFS og forhandles ikke kommercielt.

Redaktionen gør opmærksom på, at artikler ikke nødvendigvis afspejler foreningens holdning.

Indsendt materiale er underlagt bladets layout.

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af skriftet, samt dele deraf, er kun tilladt efter skriftlig tilladelse fra Dansk Fotohistorisk Selskab.

No part of this publication may be reproduced in any form without permission in writing from DFS.

Web-site:

www.objektiv.dk

Copyright 2024.

ISBN 0107-6329.

For a few of the illustrations, it has not been possible to locate the legal copyright holder. Any infringement of copyright whatsoever is not intended. All legal claims in this respect will be honoured as if an authorization to use the illustrations had already been obtained.

Tryk: Strandbygaard Grafisk a/s,
Trykkerivej 2, 6900 Skjern.

Tryksager produceret i højeste kvalitet

Hos Strandbygaard kan vi rådgive om
og håndtere dine tryksager
fra start til færdigtrykt produkt

Strandbygaard
Udtryk for kvalitet.

Thomas Broløs
+45 96 800 713
thomas@strandbygaard.dk

